

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

אדר הוא חדש של תיקון הציונות.
ציון בגימטריא יוסף — יש לציונות שייכות מיוחדת למלכות יוסף
ופוטנציאל לזכות למשיח בן יוסף.
גם היום יש בארץ ממלכה שלא מונהגת על פי תורה,
כמו ממלכת אפרים. יש תהליך של שיבת ציון,
של שחרור הגוף היהודי — הכל בנסים נסתרים, מלובשים בטבע,
הנסים המאפיינים את חדש אדר.
הבעיה היא שיש שיבת ציון בלי המשמעות הנוספת של שיבה —
בלי לעשות תשובה. זו האחריות שלנו.

[מתוך השיעור 'החדש של אפרים']

פקודי תשפ"ד

פזודי ה'תשפ"ד

28 מענות ותשובות
 תשובות הרב לשואלים
 מכתב נרחומים
 ומתח בין שני סוגי שליחות

29 פִּאָזוֹר דִּילֶבְיִס
 מְכֻנֵּת זְמַן!
 רְזִי יִסְפָּר לָנוּ לְפָנֵי מְבַגְרִים
 רוֹצִים לְהִיּוֹת יְלָדִים [וּלְהַפְּךָ]
 וְאִיךָ בְּאַמֶּת אֶפְשָׁר לְחַזֵּר אַחֲרָה בְּזֶמֶן

04 החדש של אפרים
 תיקון הציונות באדר־שני
 מ"אתחלתא דגאולה" באדר
 ועד לגאולה השלמה בניסן

14 פלא העדים הזוממים
 שיעור ברמב"ם היומי
 עיון פנימי בדיני עדים זוממים

23 חנוכת המשכן
 אבן עזרא
 להעמיד ולפרק את המשכן –
 נוגע ואינו נוגע

26 הסיפור החסידי
 גיור ניגונים וקפיצת הדרך
 רבי יצחק אייזיק טויב מקאליב

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה נצח | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובתוכם לקוראי **נפלאות** ה'ו'.
שבת פרשת פקודי בפתח ועמה גליון חדש ומלא בכל טוב.
השבוע בגליון:

שני שיעורים בחלק הראשון של הגליון השבוע. שיעור לבנות אולפנת לבונה מליל שבת ויקהל בכפר חב"ד ושיעור עיון חסידי ברמב"ם היומי בדין עדים זוממים.
השיעור הראשון – **החדש של אפרים** – עוסק בסודו המיוחד של **חדש העיבור**, אדר-שני, ומקשר את סודות החדש והחג **למציאות היום בארץ**, עם דגש על **תיקון הציונות** ועל העבודה שלנו **לזכות ל"אתחלתא דגאולה"**, גאולת אדר, ואחריה **לגאולה האמתית והשלמה**, גאולת ניסן.

נציין שמדור **אהבת שלום** נעדר השבוע, לצערנו, אך **השיעור הראשון מבוסס** כולו על שני קטעים חשובים בספר 'מוציא אותנו ידי חובה'...

השיעור השני – **פלא העדים הזוממים** – עוסק בדינים **העמוקים והמופלאים ביותר בתורה**, דיני עדים זוממים, ומסביר את **הפלא באמון שהתורה נותנת בהם** ואת הפלא-על-גבי-פלא בדין **"הרגו אין נהרגין"**. כאשר עוסקים בדין פלאי שהוא מצד עצמו "גזרת הכתוב" גם **הסברות בנגלה הופכות ל'רוחניות' ו'פנימיות'**, והחיבור שלהן לחסידות הופך ל**טבעי מתמיד**. המערכת שולחת את תנחומיה **למשפחת כ"ץ שי'** על פטירת אבי המשפחה, **ר' טוביה כ"ץ ע"ה**, מראשוני וותיקי התלמידים. את **מכתב הניחומים של הרב למשפחה** תוכלו לקרוא במדור **מענות ותשובות**.

מחכים להתועדות ליל פורים השנתית? גם אנחנו. בע"ה **ההתועדות תתקיים במוצ"ש, ליל פורים דפרזים בתל אביב**. על **שעה ומיקום מדויקים** נעדכן בע"ה **בתפוצת המייל ובגליון הבא**. מחכים לראות את כולכם.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת ויקרא הבעל"ט:
נ"ך יומי – ישעיהו פרקים מח'נד; משנה – נזיר פרק ו.

הגליון מוקדש לרפואת:
ראובן מנחם צבי שי' בן לאה ויאיר שי' בן רחמה

החדש של אפרים

קיצור מהלך השיעור

בליל שבת מסר הרב שיעור מיוחד לבנות אולפנת לבונה, על **עבודת חדש אדר** בכלל, ובפרט **בשנת העיבור**, בהקשר של **גאולת הכלל**. **פרק א** עוסק ביחס בין גאולת **אדר־פורים** לגאולת **ניסן־פסח** כיחס בין **"אתחלתא דגאולה"**, גאולת הגוף, ו**גאולה שלמה**, מציין את הזיקה המיוחדת של פורים לארץ ישראל ולומד מכך על העבודה של **תיקון הציונות** בדורנו, בתביעה להנהגה על **פי תורה** שתאפשר לאלופו של עולם **לדור בבית** שנבנה בארץ ישראל. בהקשר זה מסביר **פרק ב** את סוד **השקלים** שנותנים בחדש אדר כתיקון **שיקול** הדעת – לו זוכים על ידי **ההתקשרות למשה רבינו** – שהוא ההכרעה לימין, למבט שדן את המציאות **לכף זכות**. תיקון שיקול הדעת הוא **ההתמודדות הנכונה עם הערב־רב** ובטול הכלאים המזיקים. קווי־היסוד של השיעור מבוססים על שני דרושים בספר **אהבת שלום**, הנלמד כסדרו בשנת **תשפ"ד**.

פסח – ולכן פורים הוא באדר הסמוך לניסן, אדר־שני שאנחנו מתכוונים אליו. אנחנו רוצים גאולה, תמיד מדברים על הגאולה, אבל מתברר שיש שתי בחינות של גאולה – גאולה של אדר, של פורים, וגאולה של ניסן, של פסח. צריך להבין את ההבדל בין הגאולות האלה, ולדעת איזו גאולה צריכה להיות בחדש אדר. בפורים יש סגולה של "פרו ורבו"³ והמזל

א. "אתחלתא דגאולה" באדר

גאולה באדר

שבת שלום. ברוכות הבאות. אנחנו נמצאים בשבת־מברכין אדר שני שהיא גם שבת שקלים – נדבר בעזרת ה' על שני הענינים. חז"ל אומרים שצריך "למסמך גאולה לגאולה"^א – לסמוך את גאולת פורים לגאולת

ב בראשית א, כח. פורים בארמית נקרא פוריא, גם מטה בארמית, הנקראת כך משום ש"פרין ורבין עליה" (כתובות י, ב). על המטה גם ישנים, כפי שהיה בגלות בבל – "אני ישנה בגלותא" (זחר ח"ג צה, א) ו"ישנו עם אחד" (אסתר

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. ליל שבת ויקהל תשפ"ד – כפ"ח. א מגילו, ב.

המשיח יבוא בחדש ניסן, בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל,¹ אבל חדש אדר, חדש העיבור, הוא זמן מסוגל בו עם ישראל נכנס לעיבור עם המשיח

כראובן ושמעון יהיו לי¹, ויעקב גם מקדים את אפרים למנשה, וישם את אפרים לפני מנשה², משום שלמרות ששניהם גדולים וצדיקים מאפרים עתיד לצאת צדיק גדול יותר³. כך בסדר המחנות הנשיאים החדשים קודם אפרים למנשה, כאשר ב"דגל מחנה אפרים" נכלל גם בנימין, בנה הנוסף של רחל, ואפרים-מנשה-בנימין מקבילים לחדשים תשרי-חשוון-כסלו; סיום השנה הוא ב"דגל מחנה דן", מאסף לכל המחנות⁴, הכולל את דן-אשר-נפתלי כנגד טבת-שבט-אדר.

לפי ההקבלה הזו חדש אדר שייך לשבט נפתלי. כתוב **שנפתלי** הוא **נפתלי** – נפת היינו מתיקות, מְתֵק, והמתיקות של נפתלי מתאימה לחדש אדר עם חוש השחוק ששייך לו⁵ (בארמית מתיקות היא ביסוס, דבר המתבטא ב"חייב איניש לבסומי בפוריא וכו'⁶). איפה פורים נמצא אצל נפתלי? בברכת נפתלי כתוב שהוא "הנתן אמרי שפר"⁷ – שפר היינו ש-פר, השער של פורים⁸.

יש הקבלה נוספת⁹, פשוטה עוד יותר, שמקבילה את השבטים והחדשים לפי סדר הלידה שלהם. בהקבלה הזו ניסן איננו יהודה אלא ראובן, והחדשים מניסן עד אדר הולכים לפי סדר לידת השבטים – ראובן, שמעון, לוי,

של חדש אדר בכלל הוא דגים, שנתברכו בפריה ורביה¹⁰. הדבר מודגש באופן מיוחד בשנה מעוברת, כאשר בחדש העיבור – אדר-שני, בו חוגגים את פורים – יש סגולה של עיבור, של הריון. המשיח יבוא בחדש ניסן, "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל"¹¹, אבל חדש אדר, חדש העיבור, הוא זמן מסוגל בו עם ישראל נכנס לעיבור עם המשיח – המשיח כבר נמצא בפוטנציאל, בעיבור, והוא נולד בחדש ניסן.

השבט של חדש אדר

יש בשנה שנים עשר חדשים ובעם ישראל ישנם שנים עשר שבטים – ברור שישנה הקבלה. בנוגע להקבלה הזו יש כמה וכמה שיטות: השיטה הכי מקובלת, לפי הארזיז¹², היא שחדשי השנה – החל מניסן – מקבילים לסדר דגלי המדבר, שהוא-הוא גם סדר השבטים בהקרבת קרבנות הנשיאים: הראשון הוא יהודה, כנגד חדש ניסן, ועמו ב"דגל מחנה יהודה" גם יששכר וזבולון כנגד אייר וסיון; אחר כך בא "דגל מחנה ראובן" – ראובן-שמעון-גד כנגד תמוז-אב-אלול; יוסף הצדיק מתחלק לשני השבטים, כפי שמברך אותו יעקב "אפרים ומנשה

1 בראשית מח, ה.

2 שם מח, כ.

3 יהושע בן נון – רש"י שם פסוק יט.

4 במדבר י, כה.

5 במדבר רבה יד, י.

6 ספר יצירה פ"ה מ"ו.

7 מגילה ז, ב.

8 בראשית מט, כא.

9 יד "הנתן אמרי שפר" עולה פורים ועוד 1000 – גילוי אלף אורות בפורים – סוד "שמחה פורצת גדר" (ראה בשיעור ליל שבת כי תשא).

10 ראה מגלה עמוקות בא האופן ה"ז".

ג, ח), "ישנו מן המצוות" (מגלה יג, ב) ו"אלהיהם של אלו ישן הוא" (ע"פ אסתר רבה ז, יב) – וכדי לפרות ולרבות צריך להתעורר, "ולכי ער" (שה"ש ה, ב), והיינו גאולת פורים וחדש אדר, ראשית ההתעוררות מתרדמת הגלות ("אתחללא דגאולה", כדלקמן), המתחילה ב"תוקפו של נס" (מגילה יט, א) של "בלילה הוא נדדה שנת המלך" (אסתר ו, א), "שנת מלכו של עולם" (מגילה טו, ב), כמבואר בריבוי דרושי חסידות (ראה ד"ה "בלילה ההוא" ה"ש"ת ובכ"ד).

11 שם פסוק כב.

12 ראש השנה יא, א.

ה מאמר "כליל תכנית" בסוף ספר יצירה.

יהודה, דן, נפתלי, גד, אשר, יששכר, זבולון, יוסף ובנימין (או כסדר הלידה בחלוקה לאמהות – ראובן, שמעון, לוי, יהודה, יששכר, זבולון, דן, נפתלי, גד, אשר, יוסף, בנימין^{טז}).

בהקבלה הזו (בשני האופנים) חדש אדר מקביל לשבט בנימין – בנימין נקרא בן-ימין משום שהוא היחיד שנולד בארץ ישראל, הנקראת ארץ הימין^{יז} (ולקמן נדבר עוד על הימין). מה הקשר בין בנימין לפורים? הכי פשוט – גיבורי המגלה, אסתר המלכה ומרדכי היהודי, באים משבט בנימין.

יש שיטה נוספת, שמבוססת גם היא על סדר הלידה, אבל בה מחליפים רק את סדר שני הבנים האחרונים, בני רחל, יוסף ובנימין, ומקדימים את בנימין ליוסף. לפי השטה הזו חדש אדר בכלל שייך ליוסף הצדיק. אדר הוא החדש היחיד בשנה שיכול להתחלק לשני חדשים, אדר-ראשון ואדר-שני, ויוסף הוא היחיד בין בני

יעקב שמתחלק לשני שבטים, מנשה ואפרים. יעקב אבינו מברך את בני יוסף, מנשה ואפרים, "וידגו לרוב בקרב הארץ"^{יח} – ברכה בפריה

ורביה כדגים, המזל של חדש אדר^{יט}. לפי ההקבלה הזו גם מנשה קודם לאפרים, לפי סדר הלידה שלהם, כך שאדר-שני, אליו אנחנו נכנסים, שייך לשבט אפרים. אם "שפר" של נפתלי רמז לפורים, הרמז באפרים מובהק הרבה יותר – יש בו א ואחר כך כל אותיות פרים, שכתוב במגלה גם בכתוב חסר^כ. בשיעור היום נלך עם ההקבלה הזו, המתאימה במיוחד לשנה מעוברת, ונתבונן בענינו של חדש אדר-שני, אליו אנחנו נכנסים, כמכוון לשבט אפרים.

פורים ארץ-ישראל

למה יעקב מקדים את אפרים למנשה? מי הצדיק שיוצא מאפרים? ממנשה יוצא השופט גדעון, ירובעל, שרב עם הבעל והרס את המזבח שלו^{כא}. העם רצה להמליך את גדעון, אבל גדעון אמר שרק ה' הוא המלך^{כב}. אבל מאפרים יצא יהושע בן נון, שהוא צדיק גדול – "פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה"^{כג}, יהושע מקבל את האור של משה ומאיר בו את המציאות. יהושע עושה דבר שגם משה רבינו לא עשה – הוא מכניס את עם ישראל לארץ ישראל. לפי זה, יש קשר מיוחד בין פורים לארץ ישראל (גם בהקבלה הראשונה, לפיה בנימין שייך לאדר, יש קשר כזה – כפי שצוין שבנימין הוא היחיד שנולד בארץ).

לכאורה, הנס של פורים לא שייך לארץ ישראל, שהרי הוא היה בשושן הבירה, כאשר עם ישראל "מפוד ומפוד בין העמים בכל מדינות מלכותך"^{כד} של אחשורוש, ואפילו אחרי הנס

בפורים יש קשר מיוחד ליהושע בן נון, שהכניס אותנו לארץ, שהרי שושן פורים נקבע דווקא ב"ערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון". בירושלמי מפורש שכן הוא מפני ש"חלקו כבוד לארץ ישראל"

טז כפי שמופיעים השבטים באבני המילואים באפוד (ראה שמות כח, י) ובחשן (ראה רש"י שם פסוק כא).

יז רש"י על בראשית לה, יח. ארץ ישראל היא ימין בעצם (לא רק ביחס לחוץ בה נולדו שאר השבטים), הן מצד המקום והן מצד הזמן, בסוד "קץ הימין" (דניאל יב, יג) – תחית המתים שתתחולל דווקא בארץ ישראל (ראה כתובות קיא, א). רמז: ארץ ישראל (832, לב פעמים הוי') ועוד תחית המתים (1313, מאין פעמים אחד) עולים 2145, אדני במשולש, ועם "קץ הימין" עולה הכל 2450 (פעמיים 1225) – הרבוע הכפול של יהודי, ההלום של 49, ודוק.

יח בראשית מח, טז.

יט ראה בכל זה גם מגלה עמוקות וישב (שרמז את אדר בר"ת "את דבתם רעה" האמור ביוסף), קדושת לוי תצוה ד"ה "או יבואר ועשית בגדי קדש" ושקלים ד"ה "טעם על אדר" ובכ"ד בפרי צדיק לאדר ופורים ועוד.

כ אסתר ט, לא"ב.

כא שופטים פ"א.

כב שם ח, כבי"ג.

כג ב"ב עה, א.

כד אסתר ג, ח.

היום, כאשר אנחנו בארץ ישראל, צריכים להתבונן בפורים במיוחד בהקשר של הכניסה לארץ

המדרשים השונים, ואנחנו רגילים להסביר^{לד} שאף שהרמב"ם לא מזכיר את שני המשיחים הם נכללים אצלו בשני שלבים של המשיח האחד, שבתחלה הוא "חזקת משיח" ורק אחר כך הוא הופך ל"משיח ודאי"^{לה} –

גם אותו סדר של הכנה לגאולה וגאולה שלמה (דוגמת העיבור והלידה של המשיח, כנ"ל לגבי חדש העיבור והגאולה בניסן).

כידוע, יש כמה דעות מהו שמו של משיח^{לו}. בתלמוד ירושלמי כתוב ששמו דוד^{לו}, כמו דוד המלך הראשון. אבל יש מקומות בחז"ל שה' קורא למשיח – אפילו בלי להבחין באיזה משיח מדובר – אפרים^{לח}. כמה עולה אפרים^{לט} ועוד דוד? משה, ש"הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון"^מ (ועוד נתייחס אליו באריכות בהמשך בע"ה).

יש ביטוי שכולם מכירים, אבל אולי לא יודעים שהוא כתוב בפירוש לגבי חדש אדר – "אתחלתא דגאולה"^{מא}. כתוב בחסידות^{מב} שב"למסמך גאולה לגאולה" הגאולה של אדר היא "אתחלתא דגאולה" המכינה לגאולה השלמה של ניסן. אפשר גם לרמוז שאדר מתחיל באותיות אד – ר"ת אתחלתא דגאולה. כתוב^{מג} שפורים הוא גאולת הגוף – ה"אתחלתא דגאולה" היא

לד ראה לדוגמה שיעור ב' חשון תש"פ.

לה הלכות מלכים פ"א ה"ד.

לו סנהדרין צח, ב.

לז ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד.

לח ראה פסיקתא רבתי לו.

לט אפרים (331) עולה אהבה יראה אמונה, המדות שהן חייו של הצדיק – ראה תניא אגה"ק כז וביאורה.

מ ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים ויחי; תו"א משפטים עה, ב.

מא מגילה יז, ב.

מב ראה הנ"ל הערה לב וברסיסי לילה יט (וראה גם פורים לנו מאמר "כיד על כס יה" ח"ב בענין "אתחלתא דגאולה" בפורים בכלל ובשושן פורים בפרט).

מג אהבת שלום לפרשת שקלים ור"ח אדר ד"ה "במשנה באחד באדר" (ויסוד לדבריו בהקדמת אור חדש למהר"ל).

ראה גם לבוש או"ח תרע ובכ"ד.

"אכתי עבדי אחשורוש אנן"^{כח}. לכן, לפי אחת הדעות, לא אומרים הלל בפורים. ובכל זאת, מההקבלה כאן רואים שיש קשר לארץ ישראל. באמת, בפורים יש קשר מיוחד ליהושע בן נון, שהכניס אותנו לארץ, שהרי שושן

פורים נקבע דווקא ב"ערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון"^{כט}. בירושלמי מפורש שכך הוא מפני ש"חלקו כבוד לארץ ישראל"^{כו} (כראוי לה, שהרי ארץ ישראל, העולה כבוד פעמים הוי'), כפי שפסק הרמב"ם "ולמה תלו הדבר בימי יהושע? כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל... ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה"^{כז} (ויש המסבירים זאת כחלק ממגמת נס פורים לחזור לארץ ישראל ולבירתה המקדש בירושלים וכך לחדש את קדושת ערי חומה בארץ ישראל^{כט}). היום, כאשר אנחנו בארץ ישראל, צריכים להתבונן בפורים במיוחד בהקשר של הכניסה לארץ.

משיח בן אפרים

ידוע שישנם שני משיחים – משיח בן יוסף ומשיח בן דוד^ל. בהרבה מקומות משיח בן יוסף נקרא בפירוש משיח בן אפרים^{לא}. יחסית, משיח בן יוסף – משיח בן אפרים – הוא ההכנה לגאולה ומשיח בן דוד הוא הגאולה השלמה. כך מסבירים^{לב} את היחס בין הגאולה של אדר והגאולה של ניסן. הרבי תמיד אמר^{לג} שבנוגע לגאולה העיקר הוא ההלכות שברמב"ם, ולא

כה מגילה יד, א.

כו שם ב, א (פ"א מ"א).

כז ירושלמי מגילה פ"א ה"א (והביאו הרמב"ן בחידושי למגילה ב, א – וראה בדבריו שיעקר הנס היה ליושבי ארץ ישראל, עולי בית שני שעלו ברשיון כורש).

כח הלכות מגילה וחנוכה פ"א ה"ד.

כט וראה באורך מאמרו של הרב יהודה זולדן באמונת עתיך גליון 15 והנסמן שם.

ל זהר ח"ב קכ, א; ח"ג סח, א ורמט, ב. ועוד.

לא זהר ח"ב הנ"ל, ועוד.

לב אהבת שלום לר"ח אדר שני.

לג ראה הנ"ל הערה סד, ובנספח שם עמ' תפג. ועוד.

"כל ההתחלות"

קשות" – בגאולה
השלמה של ניסן
יש נסי-נסים,
נסים גלויים בהם
הכל גלוי וברור,
אבל ה"אתחלתא
דגאולה" של
אדר היא נסים
נסתרים, יש
עליות וגם ירידות
ונפילות, קשיים
ב"אתחלתא
דגאולה"

גאולת הגוף, שאפשרית
דווקא בארץ ישראל,
והיא הכנה לגאולת הנפש
(גאולת פסח-ניסן). חז"ל
אומרים ש"כל ההתחלות
קשות" מד – בגאולה
השלמה של ניסן יש נסי-
נסים^מ, נסים גלויים בהם
הכל גלוי וברור, אבל
ה"אתחלתא דגאולה"
של אדר היא נסים
נסתרים, יש עליות וגם
ירידות ונפילות, קשיים
ב"אתחלתא דגאולה".

תיקון הצינונות

מהי בתנ"ך ממלכת אפרים? ממלכת הצפון,
ממלכת ישראל, שבמושגים שלנו היום היא
מדינה לאומית חילונית^מ. מאפרים יצא יהושע בן
נון, אבל גם יצאו ממנו רשעים גדולים כמו ירבעם
בן נבט^מ וכל המלכים הרשעים בממלכת ישראל,
ממלכת אפרים, נקראו על שמו. ממלכת יהודה
היתה הממלכה הדתית, הנאמנה לה', והיו בה
מלכים צדיקים כמו דוד המלך, יהושפט, חזקיהו
ויאשיהו, שהחזירו בתשובה את העם – אבל
זה לא החזיק מעמד, רוב הזמן הרוח של ממלכת
הצפון השתלטה גם על ממלכת הדרום.

נגיד את הנקודה במילים יותר פשוטות,
שקשורות לאקטואליה: חדש אדר הוא חדש
של תיקון הצינונות. ציון בגימטריא יוסף – יש
לה שייכות מיוחדת ליוסף. גם היום יש בארץ
ממלכה שלא מונהגת על פי תורה, כמו ממלכת
אפרים. יש תהליך של שיבת ציון, של שחרור
הגוף היהודי – הכל בנסים נסתרים, מלובשים

מד רש"י על שמות יט, ה.

מה ע"פ ברכות נז, ב.

מו ראה גם צו השעה: טיפול שורש במאמר "הרעיון
המלא" ובשיעור ו' תשרי תשע"ד.

מז מלכים"א יא, כו ובמצודת דוד שם.

בטבע, הנסים המאפיינים את חדש אדר. הבעיה
היא שיש שיבה לציון בלי המשמעות הנוספת
של שיבה – בלי לעשות תשובה. מי שידוע זאת
וצריך לתקן את הענין הוא מי שיושב כאן סביב
השלחן – זו אחריות שלנו.

להכניס את האלף לבית

בזהר^מ מוסבר ההבדל בין אמירת השבטים
"כלנו בני איש אחד נחננו"^{מט} לאמירה "שנים עשר
עבדיך אחים אנחנו"^נ שבפעם הראשונה הם לא
כללו אתם את יוסף^{נא} ובפעם השניה הם כללו
גם את יוסף. יוסף הוא סוד האות א (מה שניכר
במיוחד דווקא אצל אפרים, אפרים, כנ"ל), שרק
כאשר הוא מצטרף לשבטים הם יכולים לומר
"אנחנו". לפי דברי הזהר מסביר האריזו^{נב}
שה"א הזו היא ה"א שבמילוי האות ואו ומוסיף
כוונה יפה לשנה מעוברת – יוסף הוא חדש
העיבור, ה"א הניצבת בין ו חדשי החורף, מתשרי
עד אדר, ל"ו חדשי הקיץ, מניסן עד אלול.
זההר שם^נ מסביר שהאות א היא דכורא
והאות ב היא נוקבא^{נד}. האות בית היא כמו
"ביתו' זו אשתו"^{נה} – העולם נברא ב"ב רבתי
של "בראשית" והוא מיועד להיות דירה-בית
לה' יתברך^{נו} (ורמז: בראשית אותיות בית-
אשר^{נז}). לשם כך צריך להזמין את האלף, אלופו

מח זהר ח"א ר, א.

מט בראשית מב, יא.

נ שם פסוק יג.

נא רש"י כתב ש"נצנצה בהם רוח הקדש וכללוהו עמהם
שאף הוא בן אביהם", אך בזהר פרש כך דווקא על אמירתם
"כנים אנחנו" בסיום הפסוק.

נב לקו"ת לאריזו"ל ויצא ד"ה "ענין הז' כוכבי לכת".

נג וראה גם זהר ח"ב רלד, ב וזהר חדש שיר השירים (עד,
ב).

נד לפי זה יש לחלק את כל אותיות האלף-בית לזוגות של
זכר ונקבה (כשלעתים הזכר קודם לנקבה ולעתים הנקבה
קודמת לזכר) – וראה שיטת הרמ"ק בזה בפירושו לספר
יצירה פ"ב מ"ה (ובאור החמה לזהר ח"ב רכח, א), ואפשר
לפרש בעוד אופנים – ואכמ"ל.

נה ריש מסכת יומא.

נו תנחומא נשא טד; תניא פל"ו.

נז אגרא דכלה אות קפד.

יש את הכח המיוחד לחולל כאן את השינוי. גם בפורים העיקר הוא האשה, מרדכי הוא המשנה למלך אבל אסתר היא המלכה. המלך שם הוא אחשורוש, מלך גוי, אבל חז"ל דורשים שהוא רומז ל"מלך שאחרית וראשית שלו"^{טו} (בסדר משונה, שמקדים את ה"אחרית" ל"ראשית"). בלי אסתר לא היה לנו פורים – היא זו שאומרת לחכמים "קבעוני לדורות" ו"כתבוני לדורות"^{טז}, היא התביעה של המציאות, של הבית^{טז}, להשרות בתוכו את אור התורה.

ב. תיקון שיקול הדעת "משמיעין על השקלים ועל הכלאים"

אנחנו נמצאים בשבת שקלים. מסכת שקלים פותחת "באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים".

השקלים מלווים אותנו בכל חדש אדר – "משמיעין על השקלים" בראש חדש, "בחמשה עשר בו שלחנות היו יושבין במדינה"^{טז} והכל כדי שיתרמו במשך כל החדש, עד לתרומה משקלי השנה החדשה לקרבנות הציבור בר"ח ניסן.

גם על הכלאים משמיעים בראש חדש, משום שזהו זמן זריעה – קשור למה שהוסבר לעיל על חדש העיבור, כל מה שעתידי לצמוח-להוולד בניסן נזרע-נקלט בחדש אדר – כדי שיבררו את הזרעים שעומדים להזרע (ואם מעורב בהם מין אחד, בשיעור של יותר מאחד מעשרים וארבעה, ימעטו אותו), ושוב "יוצאין אף על הכלאים" בחמשה עשר באדר, כדי לדאוג לעקור כלאים שצמחו^{טז}. רואים שאלו שני עניינים חשובים, שהמשנה קושרת יחד ומדגישה בהקשר של חדש אדר.

טז מא"א מערכת אלף אות קפב (בשם המדרש).

סח מגילה ז, א.

סט וכדרשת חז"ל על "לקחה מרדכי לו לבת" (אסתר ב, ז) – "לבית" (מגלה יג, א).

ע שקלים פ"א מ"ג.

סא כפירוש הרע"ב על המשנה.

של עולם^{נב}, אל תוך הבית. זהו בכלל הסוד של חדש אדר, אדר, הרומז לכך שאלופו של עולם דר בעולמו^{נט}, "שש ושמח בדירתו בתחתונים"^ס. איך עושים זאת? על ידי התורה – צריך להכניס את ה"א של "אנכי", ראשית מתן תורה, לתוך ה"ב של "בראשית", בריאת העולם. למה יעקב אוהב את אפרים? כאשר יעקב ירד למצרים מנשה היה המשנה ליוסף, העוזר הראשי של המשנה למלך, ואילו אפרים למד תורה מפי יעקב ב"בית תלמוד" שלו במצרים^{סא} – יעקב הוא עמוד התורה^{סב} והוא אוהב במיוחד את מי שעוסק עמו בתורה (כשם שיוסף למד שבע עשרה שנים מיעקב, ולכן אהב אותו יעקב במיוחד^{סג}). טוב מאד שיש גוף, שיש בית, הוא העיקר בשביל דירה בתחתונים, אבל צריך שהוא ינהג על פי תורה – "אתחלתא דגאולה" תלויה בכך שהמלכות של עם ישראל בארץ ישראל תנהג על פי תורה (ואז זו ראשית הנהגתו של המשיה, כמו שמתאר הרמב"ם, וחלק מפעולתו בדרך לגאולה האמתית והשלמה)^{סד}.

מה קורה כשהבית לא ממלא את היעוד שלו? כשלא מזמינים את האלף להכנס? אז יש כח מיוחד דווקא לנשים – שמייצגות את המציאות, שהן הסוד של "ביתו" זו אשתו" – להסביר מה חסר במציאות ולתבוע גלות בתוכה את ה"א, את התורה, כדי שהזכר העליון, אלופו של עולם, ישכון בבית. זו הנקודה שדברנו כמה פעמים^{סה}, במיוחד עם הבנות שלומדות כאן, של "כן בנות צלפחד דברות"^{סו} – שדווקא לנשים

נח ראה סמ"ק סימן ב (הובא בב"י או"ח סימן סא).

נט ראה מאור עינים פרשת תרומה.

ס תניא פל"ג (ביטוי שהרבי כלל בשנים עשר הפסוקים לילדי ישראל).

סא רש"י על בראשית מח, א.

סב מגלה עמוקות פרשת יצא ד"ה "יוצא צירופי אותיות"; פרשת יוגש ד"ה "יוגש אליו" הד'.

סג ראה בראשית לו, ג וברש"י שם.

סד וראה "דבר מלכות הלכות מלכים" סימן יא. ובכ"מ.

סה חסדי דוד הנאמנים ח"ז עמ' 107; חוברת "צו השעה – טיפול שרש" עמ' סח ואילך. ובכ"מ.

סו במדבר כז, ז.

ל"שמאל דוחה"^{טח}, צריך להכריע לימין, לדון את המציאות בעין טובה. הסגולה לתיקון הדעת והטייתה לימין היא נתינת צדקה בשופי – נתינת "מחצית השקל" בחדש אדר וגם ריבוי מתנות לאביונים בפורים^{טט}, כדברי הרמב"ם^פ שמתנות לאביונים הם עיקר שמחת פורים וראוי להרבות בהם יותר מבשאר הוצאות החג. צריך להרבות בצדקה בכסף, וגם מי שאין לו עדיין מליונים לתת לצדקה יכול וצריך לתת, כמו שלמדנו^{פא} על "מתן אדם"^{פב}, האדם צריך לתת עצמו, להתנדב, וזה אפילו יותר חשוב.

תיקון שיקול הדעת שייך להתקשרות למשה רבינו: כדי לדון נכון את המציאות הדיין צריך להיות בקי במשנה – בכל הדינים שיש בהם הכרעה ברורה – וגם בעל שיקול הדעת^{פג}. משנה שיקול הדעת ר"ת משה – את המשנה, שהיא כל התורה שבכתב והתורה שבעל פה, כל מה שהדיין צריך לדעת, קבלנו ממש רבינו (ואף כתוב^{פד} שכאשר זכה משה לשער הַג, בשעת הסתלקותו נכנסה בו האות ג – בסוד הר נבו, נִבו – והוא הפך למשנה^{פה}), ומשה רבינו הוא סוד הדעת של כל עם ישראל^{פז}, המתקן את שיקול הדעת.

גם סוד מחצית השקל רומז למשה רבינו – ראשי התיבות הם מה, כמאמר משה רבינו

עח סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זהר ח"ג קעז, ב. עט ורמז: פורים עולה ימין ועוד ימין במילוי (יוד מס יוד נון). ועוד כל פניה לימין ע"ה עולה פורים (ראשי התיבות כל פניה לימין הם כפל – טובת וברכת הימין כפולה, כפי שנתבאר באורך במדור אהבת שלום בגליון כי תשא שהיחס בין הימין לשמאל הוא "שלם וחצי", ודוק).

פ הלכות מגילה פ"ב הי"ז.

פא שיעור ליל שבת תצוה השתא.

פב משלי יח, טז. לוח "היום יום" י"ב אד"ר.

פג ראה סנהדרין ו, א; לג, א; בכורות כח, ב.

פד שער המצוות פרשת ואתחנן; פע"ח שער הנהגת הלימוד פ"א.

פה על פי הרמז שמשנה ר"ת מחלוקת שמאי הלל (מגלה עמוקות אופן עד) הַג, לשון נטיה, נכנסת בין שמאי להלל כדי להטות לימין, כפי שבכל מקום מקדימים את שמאי להלל אך פוסקים כהלל (כדי להכריע כבתרא...) – "אלו ואלו דברי אלהים חיים והלכה כבית הלל" (עירובין יג, ב).

פו שער הפסוקים שמות; תניא פמ"ב.

לכן, צריך להבין את הענין הרוחני של שקלים, את הענין הרוחני של כלאים וגם את הקשר ביניהם^{עג}:

"מוליך לימין משה"

הסוד של שקלים שייך לתיקון שיקול הדעת. דברנו שבוע שעבר על "אין שמחה כהתרת הספקות"^{עג} – כאשר יש ספק, בגימטריא עמלק^{עד}, צריך שיקול דעת כדי להכריע נכון. כתוב^{עה} שעד ביאת המשיח עדיין תתכן טעות בשיקול הדעת, גם אצל צדיק גדול, וביאת המשיח קשורה דווקא לתיקון שיקול הדעת בשלמות.

כאשר נמצאים בפרשת דרכים (הסימן של שנת תשפ"ד, כפי שדובר באריכות^{עה}) צריכים להכריע אם לפנות לימין או לשמאל. תיקון שיקול הדעת הוא לדעת ש"כל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין"^{עז}. הכוונה הפשוטה היא לא להכרעה בין ימין ושמאל פוליטי, שצריך לתמיד להיות ימין קיצוני – אולי גם

זה נכון... – אלא ימין ושמאל של הפנימיות, חסד וגבורה. בכל מקרה בו יש התלבטות האם לקרב או לרחק, התלבטות בין "ימין מקרבת"

עב להבא לקמן ראה אהבת שלום הנ"ל הערה מג. עג מצו"ד למשלי טו, ל. שיעור ליל שבת כי תשא השתא. עד הוספות לכש"ט (קה"ת) אות קיח. עה ראה בעתה אחישנה עמ' שמג; שיעור ז"ך תמוז תשע"ג. ובכ"מ. עו התועדות י"ט כסלו השתא (נדפס בגליון מקץ). עז יומא יז, ב. ובכ"מ.

תיקון שיקול
הדעת הוא לדעת
ש"כל פניות
שאתה פונה לא
יהיו אלא לימין".
בכל מקרה בו יש
התלבטות האם
לקרב או לרחק,
התלבטות בין
"ימין מקרבת"
ל"שמאל דוחה",
צריך להכריע
לימין, לדון את
המציאות בעין
טובה

משה רבינו

מצטווה לשאת
את ראש בני
ישראל - לקרב
אותם אליו כדי
לתקן את דעתם
ולגלות בתוך כל
אחד ניצוץ רבי,
ניצוץ שלו עצמו

תיקון הכלאים

לפני שנעמיק בסוד הכלאים
הנוגע לעניננו, נקדים דבר
אקטואלי: כלאים הם גם מלשון
כלא¹⁹. לכן, תיקון הכלאים בחדש
אדר הוא סגולה לשחרור כל
הכלואים החטופים בחדש הזה,
בעזרת ה'.

תיקון הכלאים קשור לתיקון
של החטא הקדמון, האכילה
מ"עץ הדעת טוב ורע"²⁰. האכילה

מעץ הדעת גרמה לתערובת אסורה – כלאים
– של טוב ורע²¹. כמובן, הפרדת התערובת
האסורה, הדעת השלילית, והרחקת הרע מתחום
הקדושה קשורה לשיקול הדעת הנכון שיש לזכות
לו בחדש אדר.

המיוחד באיסור כלאים הוא שכל אחד משני
המינים שמעורבים בו מותר מצד עצמו, ורק
התערובת שלהם אסורה – רק העירוב יוצר
מציאות של טוב ורע (ובסופו של דבר כולה
אסורה, כולה רע). כלומר, בשרש כל מה שנמצא
בתערובת הזו הוא טוב, ואם רק ישכילו לשים כל
דבר במקומו הנכון יהיה אפשר לקרב להציל כל
מה שנמצא בתערובת (ואולי אפשר להגיע בסופו
של דבר לתרכובת נכונה וראויה²², כפי שהכלאים

"ונחנו מה"¹⁹, וכשמוסיפים את
ה"ש של "השקל" (שהיא עיקר
ראש התבה) רומז "מחצית
השקל" למשה. שאר האותיות
ב"מחצית השקל" עולות כמנין
שלשת האבות, **אברהם-יצחק-**
יעקב – שיקול הדעת הנכון הוא
גילוי תכונות עם ישראל, רחמנים
בישנים וגומלי חסדים²³, הנוטים
תמיד לימין²⁴. למשה רבינו נאמר
הציווי על השקלים, "כי תשא

את ראש בני ישראל לפקדיהם"²⁵, אבל הביטוי
החד-פעמי בתורה "ראש בני ישראל", רומז כאן
גם לאמירה לבני ישראל שעליהם להתקשר
ל**רבי**²⁶ – "תשא את [במובן של תחתן עם]
את ראש בני ישראל" (ואזי זוכים "לפקדיהם",
מלשון פקידת איש את אשתו, פקידת הגאולה,
"פקד פקדתי"²⁷ על ידי משה). גם בפשוטו של
הפסוק, משה רבינו מצטווה לשאת את ראש
בני ישראל – לקרב אותם אליו כדי לתקן את
דעתם ולגלות בתוך כל אחד ניצוץ רבי, ניצוץ
שלו עצמו.

לפעמים כתוב שדעת משה רבינו היא "יקוב
הדין את ההר"²⁸, אבל כתוב גם "מוליך לימין
משה"²⁹ – תיקון שיקול הדעת על ידי משה
הוא הנטיה בעומק הדין לצד הימין והחסד³⁰.

19 ראה רבינו בחי', אברבנאל וצורר המור ליקרא יט, יט
ובכ"ד.

20 בראשית ב, יז.

21 ראה תו"א ה, ג.

22 צט נושא היחס בין תערובת לתרכובת נתבאר בכ"ד,
ואפשר אפילו להבחין כאן בשלש דרגות: התערובת של
כלאים, בה כל מין נותר כפי שהוא אלא שהם מעורבים זה
בזה, היא רעה ואסורה – הן מצד הפעולה (איסור זריעת
כלאים) והן מצד התוצאה (איסור הנאה בכלאים); בכלאים
ישנו גם איסור הרכבה (רמב"ם הלכות כלאים פ"א ה"ה),
הרכבת כנה מעץ אחד על גזע אחר, אך שם האיסור הוא
בפעולה בעוד התוצאה מותרת (שם הלכה ז), כשטעם
האיסור הוא שה' רצה שכל מין יעמוד בפני עצמו, "דשא
עשב מזריע זרע **למינהו** ועץ עלשה פרי אשר זרעו בו
למינהו" (בראשית א, יב); ישנה תרכובת גמורה, בה נוצר
מין אחר, חדש, שכולה טוב. שלש הדרגות הן בסדר של
חש-מל-מל, כפשוטו, ואכמ"ל.

23 שמות טז, דח.

24 פח יבמות עט, א.

25 פט לא רק מדות אברהם ויעקב – החסד והרחמים – נוטות
לימין, אלא גם הבושה שהיא מדת יצחק היא מקור של חסד,
שהרי הבושה עצמה נקראת חסד (ויקרא כ, יז וברש"י שם).
למדת הבושה זכינו דווקא ממתן "תורת חסד" (משלי לא,
כו). "בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" (שמות
כ, יז), השראה שמעל להתלבשות, וד"ל.

26 שמות ל, יב.

27 ראה לקומ"א קיא.

28 צב שמות ג, טז.

29 צג סנהדרין ו, ב.

30 צד ישעיה סג, יב.

31 צה וכידוע הרמז ש"דעת משה" – דעת המכריע – עולה
אחדות פשוטה, הפירמדה של אחד אהבה, הינו שכולו ימין
פשוט, אהבה פשוטה ללא תערובת זר.

יש מחלוקת בחז"ל האם עשרת השבטים עתידים לחזור או שהם נטמעו בגוים ולא יחזרו שוב. שיקול דעת שלנו צריך להיות לימין – להכריע שהם עתידים לחזור, ובמדת הצורך לעבור שוב גיור כהלכה

מותרים בציצית^ק ואף מצוה גמורה בבגדי הכהן הגדול במקדש^{קא}).

היחס לערב רב

כל ההתבוננות הזו מתקשרת לעוד נושא 'דגיש' – סוד הערב־רב. אנחנו נמצאים היום במצב בו רבים מעם ישראל נמצאים בארץ ישראל, ולב ישראל חי וערני, מאמין ורוצה לנהוג בדרך הנכונה, אך ישנה הנהגה שלא הולכת על פי תורה.

יש מי שרוצה לומר שכנראה ההנהגה הזו שייכת לערב־רב – שאלו אנשים שהתערבו בכרם בית ישראל (כ"כלאי הכרם") ושצריך לדחות אותם החוצה כדי לתקן את המצב של עם ישראל. זהו נושא שדובר עליו הרבה פעמים^{קב}, מאז ימי שכם, והוא דוגמה מצוינת לצורך לתקן את שיקול הדעת ביחס למציאות של כלאים־תערובת:

צריך לזכור שההכרעה לקבל את הערב־רב היתה הכרעה של משה רבינו – שיקול דעת של^{קג} (והרמז: **ערב רב** בגימטריא **דעת**). מכיון שיצאו מכך דברים לא טובים משה רבינו צריך לחזור בגלגול בכל דור כדי לתקן זאת, אך כתוב שהוא חוזר כדי לקבל אותם בצורה נכונה. פתחנו בקשר של חדש אדר־שני לשבט אפרים. האותיות שבאמצע מלים ב"דגל מחנה אפרים" הן **גר** – קשור לגיור כהלכה, נושא שהרבי דבר עליו כמעט כל שנה בפורים וקשור ל'מהפכה הרביעית' שלנו^{קד}. הערב־רב היום

הוא ניצוצות יהודיים שנתערבו בין האומות. ממלכת אפרים היא ממלכת עשרת השבטים, אשר גלו עם חורבנה – הם נעלמו בין האומות והם צריכים לחזור (וחלקם התחילו לחזור). יש מחלוקת בחז"ל^{קה} האם עשרת השבטים עתידים לחזור או שהם נטמעו בגוים ולא יחזרו שוב. שיקול דעת שלנו צריך להיות לימין – להכריע שהם עתידים לחזור, ובמדת הצורך לעבור שוב גיור כהלכה. יש דוגמאות נוספות הרבה יותר קרובות אלינו, כמו אנוסי ספרד ופורטוגל, שהצאצאים שלהם פזורים בעולם. כמה צאצאי אנוסים יש? יש מי שמעריך זאת במאה מליון ויש מי שמעריך זאת בהרבה יותר... כמובן, ישנן גם נשמות גרים המעורבות בין העמים שאינן זרע ישראל באופן ישיר. צריך לדעת לקבל את הנשמות האלה ב"ימין מקרבת", מתוך שיקול דעת נכון – חייבים שהם יתגיירו כהלכה, גרות־אמת עם כל התנאים, אך רגש הכללי כלפיהם צריך להיות קירוב.

בכל אופן, האם אפשר להצביע על מישהו היום בתוך עם ישראל ולומר שהוא בעצם שייך לערב־רב וצריך להרחיק אותו? כפי שהסברנו הרבה פעמים, זיהוי של אדם מסוים כערב־רב הוא טעות בשיקול הדעת באופן שבו יש להבין את פנימיות התורה. החסידות מלמדת שהערב־רב נתערב בתוכנו, כך שבכל אחד יש נקודת ערב־רב שצריך לתקן, ואי אפשר לזהות אותו עם איש מסוים. אדרבא, הערב־רב שבתוך כל אחד הוא בדיוק מה שגורם לטעות בשיקול הדעת – הנטיה לשמאל, להרחיק ולדחות מישהו, היא־היא הערב־רב שמשבש את הדעת, ותיקון שיקול הדעת הוא דחית תכונות הערב־רב והנטיה לימין שטבעית ליהודים רחמנים וגומלי חסדים.

באופן מעשי, כאשר מדברים על תיקון הצינונות – הענין של חדש אדר־שני – צריכים לדעת כיצד להסתכל נכון על אנשי הצינונות, מתוך מבט שדן לכף זכות. המבט המקרב איננו

ק יבמות ד, א; מנחות לט, ב. ועוד.

קא רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ח ה"ב, ועוד (וראה גם לקו"ש חכ"ט שיחה א לפרשת תצא ולקו"ש חל"ו שיחה ב לפרשת תצוה).

קב ראה גם שיעור ט"ו מנחם־אב תשס"ו ובכ"ד.

קג שמות רבה מב, ו.

קד ראה החל מהתועודות כ"ד טבת תשע"ה.

קה סנהדרין פ"ו מ"ג.

בעין טובה, לזהות את הטוב שבו ולקרב אותו ב"ימין מקרבת" (שיתמוך בכספו גם בפעולות של הימין, זו התחלה טובה של קירוב...).

שיהיה לנו אדר שמח, פורים שמח, עם תיקון המציאות בארץ – שנוכה ל"אתחלתא דגאולה"

ומתוכה לגאולה האמתית והשלמה, "מסמך גאולה לגאולה".

המבט המקרב איננו

השלמה עם המציאות – אי אפשר להשאיר את ההנהגה שלא על פי תורה – אבל הוא מזהה את המניעים הטובים, הכוונות הטובות, של מי שהקימו את המדינה ויודע להבחין גם בפעולות הטובות שלהם

השלמה עם המציאות – אי אפשר להשאיר את ההנהגה שלא על פי תורה – אבל הוא מזהה את המניעים הטובים, הכוונות הטובות, של מי שהקימו את המדינה ויודע להבחין גם בפעולות הטובות שלהם. אם יש גביר שהוא שמאל קיצוני

והוא גם תומך בפעולות של השמאל הקיצוני – כל הבעיות ביחד... – צריך להסתכל עליו

הלומד על מִנְתַּ לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ באדר יש "אתחלתא דגאולה" – המשיח נמצא בעיבור – ובניסן זוכים לגאולה שלמה, לידת המשיח.
- ◆ לאדר יש קשר (לפי ההקבלות השונות) לשבט נפתלי, לשבט בנימין ולשבט אפרים.
- ◆ לנס פורים – שהיה בגלות – יש זיקה מיוחדת לכניסה לארץ ישראל.
- ◆ אדר וניסן הם בסוד משיח בן יוסף (אפרים) ומשיח בן דוד.
- ◆ ב"אתחלתא דגאולה" הנסים נסתרים ומורגש "שכל ההתחלות קשות" ובגאולה השלמה הנסים גלויים.
- ◆ שיבת ציון צריכה להיות מלווה בתהליך של תשובה אל ה'.
- ◆ אל תוך הבית שנבנה בתחתונים צריך להמשיך את אלופו של עולם בכח הנהגת התורה.
- ◆ "אתחלתא דגאולה" תלויה במלכות ישראל הנוהגת על פי תורה – ראשית פעולתו של המשיח.
- ◆ לנשים כח מיוחד לייצג את צרכי המציאות ולתבוע את גילוי התורה בתוכה.
- ◆ ההכנה לגאולה היא תיקון שיקול הדעת – שיטה תמיד לימין, לכף זכות.
- ◆ הסגולה לתיקון שיקול הדעת היא נתינת צדקה בשופי – מחצית השקל ומתנות לאביונים.
- ◆ תיקון שיקול הדעת הוא בכח ההתקשרות למשה רבינו.
- ◆ תיקון הכלאים הוא שימת כל דבר בתערובת במקומו הראוי לו.
- ◆ דעת משה היא לקבל את הערב־רב והוא חוזר בכל דור להשלמת הענין.
- ◆ אסור לזהות את הערב־רב עם אדם מסוים – בכל אחד יש נקודת ערב־רב.
- ◆ שיבוש שיקול הדעת – בנטיה ל"שמאל דוחה" – הוא נקודת הערב־רב.
- ◆ יש להביט בעין ימין גם על מיסדי המדינה ולזהות את כוונותיהם הטובות ומעשיהם הטובים – מבלי להרפות מהשאיפה לתיקון החסרונות והחתירה להנהגה על פי תורה.

פלא העדים הזוממים

קיצור מהלך השיעור

שיעור הרמב"ם המשפחתי השבוע עסק באחד הנושאים העמוקים בתורה – דין **עדים זוממים**. **פרק א** מציג את עיקרי הדין וההפלאה שלו, תוך התבוננות בחידוש היסודי בדינים אלה – **האמון שנותנים בעדים האחרונים** כנגד העדים הראשונים. הפרק חותם במבנה הפנימי של שלשת המקרים של **הזמת עדים** – בעונשי **נפשות, מלקות וממון**. **פרק ב** עוסק בפלא גדול עוד יותר, דין **"כאשר זמם ולא כאשר עשה"**, ובונה 'פרצוף' של טעמים לחידוש הזה. המהלך מקנח ב**רמזים חופלאים** בפסוק (בסגנון שונה משיעורי הרמב"ם בדרך כלל).

בסוד "החכמה תחיה בעליה"^ג – הבינה היא "בעליה" של החכמה, הדנה בה ומכריעה לגביה. הלכות ממרים – הדנות במקורות סמכות, החל מכיבוד הורים – הן כנגד הז"א (שעיקרו המורגש, חג"ת), שעליו להכיר בסמכות החכמה והבינה (ההורים, המורים והתורה בכלל). הלכות אבל שייכות לנצח ולהוד – החיים והמות^ד (כאשר באבל נאמר "הודי נהפך עלי למשחית"^ה). הלכות מלכים ומלחמות שייכות למלכות, כפשוט (כאשר אומץ הלב של המלך-הלוחם מתבטא גם

א. "עד זומם חידוש הוא"
עדים זוממים – פנימיות חכמת התורה
 בספר האחרון ב"יד החזקה", ספר שופטים, חמש הלכות – הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם, הלכות עדות, הלכות ממרים, הלכות אבל והלכות מלכים ומלחמות. בהקבלה הפנימית, הסנהדרין מכוונים כנגד הבינה^ו והעדים כנגד החכמה – על העדים להעיד עדות ראייה (שכנגד החכמה) ועל הדיינים לבחון את דבריהם ולדון בהם לפי חוש השמיעה (שכנגד הבינה), "אזן מלין תבחן"^ז. הקדמת הבינה לחכמה היא

ג קהלת ז, יב.

ד תמורת חיים מות (ספר יצירה פ"ד מ"ג) בנצח (פירוש הגר"א לספר יצירה פ"ד מ"ב), כאשר המושג "נצח" שייך בעיקר לצד החיים (חיים נצחיים).

ה דניאל י, ח.

נערך ע"י איתיאל גלעדי. הלכות עדות פרקים יח.כ. אור לז"ך אדר"ר תשפ"ד – כפ"ח.

א ראה קהלת יעקב ערך 'סנהדרין'.

ב איוב יב, יא; לד, ג.

בתוך הלכות עדות, הדינים העמוקים והפלאיים ביותר - שבמובן מסוים הם הדינים הכי פלאיים בכל התורה כולה - הם דיני עדים זוממים

עצמן... אנו מעידים שאתם עצמכם הייתם עמנו ביום זה בבבל" (תוך שהרמב"ם מדגיש בהלכה זו - בתחלה באמצע ובסוף^א) - שלעדים המזימים אין כל מושג לגבי נכונות תוכן העדות והם מעידים רק שלא יתכן שהעדים הזוממים נכחו במקום^ב).

על העובדה שבהזמה (בניגוד להכחשה) מאמינה

התורה דווקא לעדים האחרונים, המזימים, ולא לעדים הראשונים, שמתבררים כזוממים, כותב הרמב"ם^ג:

וזה שהאמינה תורה עדות האחרונים על העדים הראשונים גזרת הכתוב הוא

גזרת הכתוב כאן היא חכמתו יתברך, שלמעלה מהשגה בטעם ודעת שלנו השייכת לבניה, כנ"ל. יצוין, שבהמשך דיני עדים זוממים משתמש הרמב"ם שלש פעמים בביטוי "מפי הקבלה"^ד - גם על חידושים בלתי מובנים בשכל הפשוט - כשבכל אחת מהן יש סוג של הקלה בדין (המלה הקלה כלולה במלה

ככוחו המיוחד לשפוט במשפט המלך לטובת העם, לשבור זרוע הרשעים ולבער רוצחים).

פסגת המבנה הזה היא הלכות עדות, השייכות לחכמה-ראיה - פרצוף אבא עילאה - לגביה מוסבר בתניא^א שאיננה שכל רגיל אלא למעלה ממנו (ולכן בעצם העובדה שהתורה מאמינה לעדים יש חידוש שמעל השכל). בתוך הלכות עדות עצמן,

הדינים העמוקים והפלאיים ביותר - שבמובן מסוים הם הדינים הכי פלאיים בכל התורה כולה - הם דיני עדים זוממים^ב, עד שניתן לומר עליהם שהם בגדר "פנימיות אבא" עליה נאמר "פנימיות אבא פנימיות עתיק"^ג.

בדיני עדים זוממים גופא יש פלא על גבי פלא: הפלא היסודי ("פנימיות אבא") הוא העובדה שהתורה האמינה דווקא למזימים. על גבי פלא זה עולה הפלא השני ("פנימיות עתיק") - הדין לפיו אם מזימתם של העדים הזוממים הצליחה והנידון נענש על פי עדותם שוב אין הם נענשים. ההתבוננות בדיני עדים זוממים תיטוב בעיקרה סביב שני הפלאים הללו.

עדים זוממים - גזרת הכתוב

החידוש המיוחד באמון דווקא לעדים האחרונים בולט על רקע דין הכחשה, בו יש שתיתנות עדים שדבריהן סותרות זו את זו והתורה אינה מאמינה לאף אחת מהן. "ומה בין הכחשה להזמה ההכחשה בעדות עצמה זאת אומרת היה הדבר הזה וזאת אומרת לא היה הדבר הזה או יבא מכלל דבריה שלא היה וההזמה בעדים

^א ראה הלכות מלכים סוף ד' והלכות רוצח ושמירת הנפש פ"ב ה"ד.

^ב פ"ח.

^ג הלכות עדות פרקים יח-כ - שיעורי הרמב"ם היומי (ג"פ) ד"ה אד"ש תשפ"ד.

^ד לקו"ת נצבים מט, ד (ע"פ פנ"ח שער ק"ש פט"ו, וראה גהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד).

^א שם ה"ב (ובדרך מליצה: העדפת העדים האחרונים, הכבלים, על העדים הירושלמים, היא על דרך הפסיקה כתלמוד הבבלי ולא כתלמוד הירושלמי).

^ב יא "ואלו העדים שהזימום אינן יודעים אם נהיה הדבר או לא היה... אין אנו יודעים אם זה הרג זה ביום זה בירושלים כמו שאתם אומרים או לא הרגו... והעדים שהזימום לא השיחו על עצמה של עדות כלל אם אמת היה או שקר".

^ג יב ולגבי מקרה בו יש הכחשה והזמה כאחד נחלקו מפרשי הרמב"ם בדעתו (ראה לח"מ על אתר - דעתו ודעת מהר"ל לב - והנסמן בספר המפתח).

^ד יג הלכות עדות פ"ח ה"ג. נראה שיסוד דברי הרמב"ם הוא דברי רבא ש"עז זומם חידוש הוא" (ב"ק עב, ב; סנהדרין כ, א), שמפרש שעל אף שאין הלכה כרבא במסקנתו מהענין - שעד זומם רק "מכאן ולהבא הוא נפסל" - הרי דבריו ש"חידוש הוא" הם לכולי עלמא (כס"מ ולח"מ על אתר).

^ה יד פ"כ ה"ב (כדלקמן פ"ב), ה"ח (מקרים שאין בהם "כאשר זמם") וה"י (זוממי בת כהן שנהרגים במיתת הבעל הקלה ממיתתה).

שהחילוק ההלכתי הזה¹¹ הוא למעלה מטעם ודעת רגילים, ואינו קיים בשום שיטת משפט אחרת בעולם¹².

אם רוצים טעם 'מציאותי' שיצדיק את האמון בעדים האחרונים אפשר לצייר שכל העימות בדין "עדים זוממים" נוגע לתכונת העזות. אחת הבעיות הגדולות במשפט היא שאנשים לא רוצים להעיד, מתוך החשש מהסתבכות (אפשרות הקיימת בהכרח בכל עדות, שהרי "כל עדות שאי אתה יכול להזימה אינה עדות"¹³ – על העד לדעת שיש אפשרות להזימו ולהעניש אותו). כדי להעיד נדרשים כח ואומץ לב, נחישות וקבלת אחריות להעיד על האמת – העדות תלויה בעזות דקדושה. עדות שקר דורשת, כמובן, עזות גדולה עוד יותר, אלא שזו עזות דקליפה. המזימים פונים לעדים הזוממים וטוענים – 'כיצד אתם מעיזים להעיד? הרי כלל לא הייתם במקום!'. כדי לשקר נדרשת מהעדים המזימים עזות גדולה עוד יותר, שהרי אין כאן ויכוח על העובדות בלבד – בו יתכן שמישהו שוגה, לא נכח במקום או לא ראה בדיוק – אלא טענה על העדים שיודעים אם נכחו שם או לא ובאם נכחו שם יהיה להם קל להוכיח זאת (ובפרט שאם

"הקבלה"¹⁴), אך תוקף הדין של עדים זוממים הוא "גזרת הכתוב".

בין העדים הראשונים לאחרונים

יש מי שנותן¹⁵ טעם הלכתי לחילוק בין הכחשה להזמה: בהכחשה עומדת עדותם של העדים הראשונים כנגד עדותם של העדים האחרונים, כשהעדויות שקולות ולכן אין להאמין לאף אחת¹⁶. לעומת זאת, בהזמה העדים הראשונים אינם יכולים להעיד כנגד העדים האחרונים משום שהעדויות היא עליהם עצמם וממילא הם נוגעים בדבר ולא יכולים להעיד (בדיוק כפי שאם היו מעידים עליהם שחללו את השבת – ובכך פוסלים אותם מלהעיד, שהרי הם רשעים – אין הם יכולים להכחיש את העדים בטענה שלא

עשו זאת, שהרי הם נוגעים בדבר). נראה ברור

אחת הבעיות הגדולות במשפט היא שאנשים לא רוצים להעיד, מתוך החשש מהסתבכות. כדי להעיד נדרשים כח ואומץ לב, נחישות וקבלת אחריות להעיד על האמת – העדות תלויה בעזות דקדושה

יח רבינו חננאל (מכות ה, א על המשנה) מביא בשם רבותינו הגאונים שדין הזמה הוא רק כאשר העדים הזוממים שותקים – ושתיקה כהודאה – אבל הם טוענים שלא היו עם העדים בטלה ההזמה. לשיטה זו יש כאן סברה פשוטה ומובנת, אלא שכל שאר המפרשים – כולל רבינו חננאל עצמו – חולקים על דעה זו.

יט ונחלקו האחרונים האם הנותנים טעם לדין זה חולקים על שיטת הרמב"ם, שדברי רבא ש"ע"ד זומם חידוש הוא" הם לכו"ע (כ"ל הערה יג), ואין כאן חידוש אלא טעם הגיוני (כפי שמבין הלח"מ בדעת הטור), או שגם לשיטתם זהו חידוש, אלא שהחידוש הוא בהגדרה הזו המחשיבה את עדותם כמתייחסת לגוף העדים ו'מתעלמת' מהשלכתה על העדות (נתיבות המשפט חו"מ לח, ב), או שהחידוש הוא דווקא לגבי עונשם של עדים זוממים (המהרי"ט שם). והמבנה הפנימי: דעת הרמב"ם שכל הדין הוא חידוש שלמעלה מטעם ודעת בחכמה שלמעלה מטעם ודעת; הדעה שהכל כאן עפ"י טעם ודעת בבינה שהיא עיקר השכל; הדעה שהחילוק גופא הוא החידוש בד"א, בסוד "מה שמו ומה שם בנו" (משל ל, ד); חידוש בעונש שייך למלכות, וד"ל.

כ סנהדרין מא, ב. ובכ"מ.

טו ובדרך צחות: מי שעוסק בקבלה – פנימיות התורה – נוקט ב"כוחא דהיתרא" משום שדעתו נוטה לחסד (כהקבלת המקובלים לובשיהלבן למדת החסד בשבע הדרכים בעבודת ה' – ראה מבחר שיעורי התבוננות ח"י עמ' 117-126. ובכ"מ), וראה גם בשיעור ליל שבת ויקהל הנדפס לעיל בגליון. ועוד, הביטוי "מפי הקבלה" – אף שמדובר בדינים דאורייתא הנלמדים בדיוקים מהכתוב – רומזת להתכללות התורה שבעל פה המקלה ביחס לתוקף התורה שבכתב (ראה גם מן הפרדס סוף פרשת משפטים, ובכ"מ).

טז רמב"ן דברים יט, יח. טור חו"מ סימן לח. שו"ת מהרי"ט ח"ב אה"ע לז ד"ה "אלא".

יז עם זאת, יודגש שגם כאשר השקר מוכח – כאשר "בא הרוג ברגליו" – עדיין נחשב הדבר כהכחשה ולא כהזמה, כדלקמן ה"ו (ואם מדובר בעדי נפשות הם לא לוקים – מדין "לא תענה ברעך עד שקר" – משום שזהו לאו שניתן לאזהרת מיתת בין דין, "אבל בית דין מכין אותן מכת מרדות כפי מה שיראו").

העדים הראשונים

נחשבים כעדים
מעולם התהו,
עולם של דמיונות,
שקר וכזב והעדים
האחרונים כעדים
מעולם התיקון
שניתן לסמוך על
דבריהם

בפנימיות, היחס בין העדים הראשונים לאחרונים כאן הוא על דרך "ברישא חשוכא והדר נהורא"^{כט} – העדים הראשונים נחשבים כעדים מעולם התהו, עולם של דמיונות, שקר וכזב והעדים האחרונים כעדים מעולם התיקון שניתן לסמוך על דבריהם. בעולם התיקון לכתחילה אין ידיעה ביחס לפרטי עולם התהו^ל – התורה מתחילה מ"בראשית ברא" של עולם התיקון בלי להתייחס למה שהיה קודם, ומסתפקת בכך שהיא מציינת בכללות ש"והארץ היתה תהו ובהו"^{לא} ומזכירה את קיומם של "המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל"^{לב} (ובכך אומרת להם "עמנו הייתם" במקום אחר, מקום של תורה)^{לג}.

נפשות מלקות חמון

מההלכה הראשונה בפרק מציין הרמב"ם שדיני הזמה יכולים לחול הן בנוגע לחיוב מיתה, הן בנוגע לחיוב מלקות והן בנוגע לחיוב ממון – והוא חוזר על כך בהדגשה שוב ושוב^{לד} – אלא שיש חילוקים שונים ביניהם באופן בו מתקיים בעדים הזוממים "כאשר זמם":

אם בעבירה שחייבין עליה סקילה העידו והזומו נסקלין כולן ואם בשרפה נשרפין וכן שאר המיתות

כט שבת עז, ב.

ל על דרך שיטת הבעל שם טוב שאין לאדם צורך לדעת על פרטי גלגוליו הקודמים, והדבר עלול להפריע לו לחיות חיים מתוקנים בעולם הזה (ראה שיעור כ"ו אייר תשנ"ה, והמשכיו. וראה גם סמינר גלגולים אב תשס"ד פ"ב), לעומת דרך האריז"ל לגלות לאדם את גלגוליו לצורך תיקון עוונות (ובאותו אופן האריז"ל כן מפרט את פרטי מציאות עולם התהו), ודוק.

לא בראשית א, ב.

לב שם לו, לא.

לג עוד על יסודות התהו והתיקון כאן ראה לקמן פ"ג.

לד פ"ח ה"ד וה"ז; פ"כ ה"א, ה"ב (כדלקמן) וה"ח (בסדר שונה).

רק רוצים לפסול את העדים הראשונים, קל יותר לעשות זאת בלהעיד שעברו עבירה שפוסלת אותם (מעדות)^{כא}. יש מקרים בהם התורה מקבלת דווקא טענה שיש בה עזות, דוגמת "חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו"^{כב}, והתורה מעדיפה כאן את עזות העדים האחרונים^{כג}, המעידים דווקא בפני העדים המזוממים^{כד}, כאומרים להם 'תסתכלו לנו בעינים'^{כה} (מהעדים המזימים נדרשת עזות דקדושה יותר מאשר בכל עדות^{כז}, כי ברור להם כאן שהם 'מסתבכים' עם בני בליעל^{כח} שלא בוחלים בשקרים כדי לפגוע בזולתם). בכל אופן, גם הסברא הזו של 'שיקולי עזות' היא בגדר גזרת הכתוב שלמעלה מטעם ודעת רגילים, ועזות בכלל שייכת לחכמה, "החכמה תעז לחכם"^{כח}.

כא העובדה המודגשת שלעדים המזימים אין כל מושג לגבי תוכן העדות עצמה – כנ"ל בפנים ובהערה יא – מחזקת את העזות דקדושה שלהם (שאינם נכנסים כלל לדיון עם העדים הזוממים על פרטי המציאות, אלא מבטלים את עדותם מכל וכל).

כב כתובות יח, א. ובכ"מ.

כג וראה הכתב והקבלה לדברים יט, טז.

כד לקמן ה"ה.

כה בדא"ח (ראה מאמר ד"ה "איתא בפסיקתא" מהרה"צ רבי הלל מפאריטש זצ"ל. פלה"ר בראשית קלו, ב. מבואר בספר סוד ה' ליראיו שער "ירידת התורה") מבואר על הפסוק "אז ראה ויספרה וגו'" (איוב כה, כז) כי "ראה" בחכמה "ויספרה" בבינה. עדות העדים הזוממים היא "ויספרה", אך המזימים מתייחסים לעצם ה"ראה" שלהם – שלא יתכן שראיתם שהרי "עמנו הייתם" – היינו שאין כאן עדות על גופם של העדים הזוממים בכלל אלא על עיניהם, שלא ראו את העדות, ומכאן ההקפדה המיוחדת להעיד בפניהם ולהביט בעיניהם. גם הסכר זה מצטרף למהלך הכללי המשייך את דין עדים זוממים לחכמה דווקא, כפשוטו.

כו וכך נפרש את דברי הרמב"ם (פ"ח ה"ד) ש"הכחשה תחלת הזמה היא" – הכחשת העדות הראשונה מחלישה מכחישה את תוקפה וכך מבטלת את פחד הצבור ומזמינה את העדים המזימים להתאזר בעזות דקדושה ולהעיד (כאשר סדר העדויות – העדות הראשונה, ההכחשה וההזמה – הוא על דרך חש-מל-מל, וד"ל).

כז ראה מלכים א, י"ג.

כח קהלת ז, יט.

ביחס למלקות

העיקר הוא
ההזדהות
הרגשית וחוויית
הסבל – כאן
לא מחילים את
העונש שהיה חל
על הנידון כפי
שהוא ('העתק-
הדבק'), כמות
המלקות שהוא
היה לוקה לפי
אומדן כוחו שלו,
אלא אומדן
ומלקין כל אחד
מהעדים לפי כוחו

ואם העידו במלקות
לוקה כל אחד מהן כשאר
מהוייבי מלקות ואומדן כחו
ומלקין אותו
ואם העידו להיבן ממון
משלשין הממון ביניהן לפי
מנין העדים כל אחד ואחד
יתן חלק המגיע לו
שלש המדרגות הן
בבחינת מושכל-מורגש-
מוטבע:
דיני נפשות מעמידים
את הדין על חודו, לפי
שורת הדין שבשכל, בו
המציאות לא ניתנת
לחלוקה – מי שזמם
להרוג נהרג (ללא אפשרות
של חלוקה וכיו"ב, שלא
קיימת בנפשות) – ועיקר

החידוש הוא בכך שהורגים כאן על פי גזרת
הכתוב שמאמינים לאחרונים עד כדי הריגת
הראשונים (כולל במקרה ששני עדים מזימים
מאה עדים^ה). כפי שנראה בהמשך, לפי הרמב"ם
גם עומק הפלא שבדיני עדים זוממים מתבטא
דווקא בדיני נפשות. רמז לקשר למוחין – של
דיני עדים זוממין בכלל, ושל דיני עדים זוממין
בנפשות בפרט – מתבטא בכך שהדוגמאות
שמזכיר הרמב"ם בפירושו הן סקילה ושריפה,
שתי המיתות המכוונות כנגד י"ה, אותיות
המוחין^ל.

ביחס למלקות העיקר הוא ההזדהות הרגשית
והוויית הסבל – כאן לא מחילים את העונש
שהיה חל על הנידון כפי שהוא ('העתק-הדבק'),
כמות המלקות שהוא היה לוקה לפי אומדן כוחו
שלו, אלא אומדן ומלקין כל אחד מהעדים לפי
כוחו. כשם שהנידון היה סובל לפי כוחו, עד חוויית

הכאב שהוא מסוגל לסבול, כך יסבלו העדים.
לכך מתאים גם הסברו המפורסם של רבי חיים^ז
מדוע "משלשין בממון ואין משלשין במלקות"^ח,
כי במלקות יש חוויית-כאב מצטברת – אם כל
אחד מהעדים יקבל רק את חלקו היחסי במלקות
כלל לא ינתן העונש של "כאשר זמם" (כי חוויית
הכאב מהמלקות לא תגיע לרמה ממנה היה סובל
הלוקה).

בממון הסכום מתחלק בין העדים. במוטבע
העיקר הוא התשלום המלא בפועל, בלי
המוחלטות של עולם השכל או החוויה של
עולם הרגש, ומושם דגש על שיתוף הפעולה
של העדים – שיתוף הפעולה המאפיין את
המוטבע, כאשר שתי הרגלים, נצח והוד, חייבות
לפעול דווקא בשיתוף פעולה (ובהם נמצא שם
צבאות^ט שחילופו באתב"ש הוא השם הקדוש
השתפא^מ, לשון שותפות)^{מא}.

ב. "כאשר זמם" ולא "כאשר עשה"

"כאשר זמם לעשות" בחושכל

את פרק כ פותח הרמב"ם בכך שדין הזמה
הוא דווקא לאחר גמר דין^{מב}. בהלכה הבאה בא
עיקר הפלא של דין עדים זוממין – פלא-על-
גבי-פלא, כנ"ל – שדינם חל רק בין גמר הדין
לבצוע גזר הדין, ולא לאחר מכן:
נהרג זה שהעידו עליו ואחר כך הוזמו אינן נהרגין

לו מופיע בכ"מ בשמו. ראה לדוגמה ניצוצי הש"ס (פרלוב,
ירושלים תשע"ז) על מכות ה, א; שיח חן (לעוויתאן) עמ' קל.
לח מכות פ"א מ"ג.

לט זהר ח"ג יא, א; ראה קהלת יעקב ערך 'צבאות'.

מ זהר ח"ב רסא, ב.

מא ראה גם קהלת יעקב ערך 'השתפא'; פנים יפות על
שמות לא, יג; ספר הנפש פי"ב עמ' ר.

מב לפי המבואר בשיעור הרמב"ם הקודם – מוצאי י"ט
אד"ר, נדפס בגליון ויקהל – גמר דין הוא בחינת החכמה
של הדין (לאחר ישיבת בית הדין במלכות, שמיעת הטענות
במדות והידיעה להיכן הדין נוטה בבניה). דין עדים זוממים
הוא דווקא לאחר גמר דין, כאשר מגיעים לחכמה – ואף
מעלה – מתאים לכל המבואר בשיעור דנן.

לה כמפורש בה"ג.

לו פנ"ח שער ק"ש שעהמ"ט פ"ח.

נאמר 'ועשית לו כאשר זמם לעשות לאחיו' והרי אחיו קיים"^מ, והרי במלקות ובממון "אחיו קיים" גם אחרי שלקה או ששילם. בעלי התוספות מסבירים (בהסבר אחד) שמכיון שממון "אפשר בחזרה" הוא נשאר תמיד בגדר "כאשר זמם". אפשר לומר שלדעת הרמב"ם אותו הגיון קיים, באופן עמוק, גם ביחס למלקות – בעוד שהמיתה היא בלתי־הפיכה אחרי המלקות חוזר הלוקה לאיתנו, ואולי אף נמצא במעמד טוב יותר מקודם משום שהמלקות מן התורה הן תיקון ורפואה^מ, שהרי "כיון שלקה הרי הוא כאחיו"^{מח} (והיינו "אחיו קיים" במלוא המובן).

טעמי הדין ברמב"ם ובכסף משנה

כיצד ניתן בכל זאת להטעים את הדין המופלא של "כאשר זמם" ולא כאשר עשה"? נאמרו בכך כמה הסברים:
הרמב"ן על התורה על הפסוק מביא שני טעמים ל"הרגו אין נהרגין":

והטעם בזה, בעבור כי משפט העדים המוזמן בגזרת השלישי, שהם שנים ושנים, והנה כאשר יבואו שנים ויעידו על ראובן שהרג את הנפש ויבואו שנים אחרים ויזימו אותם מעדותם צוה הכתוב שיהרגו, כי בזכותו של ראובן שהיה נקי וצדיק בא המעשה הזה אילו היה רשע בן מות לא הצילו השם מיד ביד, כאשר אמר כי לא אצדיק רשע, אבל אם נהרג ראובן נחשוב שהיה אמת כל אשר העידו עליו הראשונים, כי הוא בעונו מת ואילו היה צדיק לא יעזבנו ה' בידם, כמו שאמר הכתוב ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו.

מן הדין שנאמר כאשר זמם לעשות ועדיין לא עשה ודבר זה מפי הקבלה אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין וכן אם יצא הממון מיד זה ליד זה בעדותן חוזר לבעליו ומשלמין לו.

בדרך כלל מבינים שהלימוד הוא "כאשר זמם" ולא כאשר עשה"^{מג} – האיסור הוא על מחשבה ("זמם") שלא הגיעה למעשה – אך מלשון הרמב"ם משמע שהלימוד שלו הוא מצורת המקור ה'רוחנית', "לעשות", בניגוד לפעולה המעשית, "עשה". שני הלימודים מתאימים לדרכנו כאן שעיקר דין עדים זוממים שייך לעומק המוחין דווקא (וממילא הוא לא 'תופס' כשהענין ירד למציאות החיצונית־הנמוכה, הנתפסת בהשגתנו).

הרמב"ם מחדש כאן חידוש גדול – שהדין הזה הוא רק בדיני נפשות, אך לא במלקות ובממון. בעלי התוספות חולקים^{מד} עליו ואומרים שכן הדין גם במלקות, אך מסכימים שבממון אין כזה דין. הריטב"א סובר^{מה} שאין לחלק והדין חל תמיד

– בנפשות, במלקות ובממון. לפי ההסבר של שלש המדרגות הללו בסוף הפרק הקודם, לפי הריטב"א הדין 'מתפשט' מהמושכל עד המוטבע, לפי התוספות הוא מתפשט רק עד למורגש ולפי הרמב"ם הוא נותר כולו במושכל – מתאים להבנה הכללית שזהו דין ששייך בעיקר לעומק המושכל.

הרדב"ז מצייע שהרמב"ם לומד את חידושו מכך שבמשנה שהיא מקור הדין טוענים חכמים כנגד דעת הצדוקים (שאומרים שהדין חל רק אחרי "שיהרג" מי שהעידו עליו) "והלא כבר

בעוד שהמיתה היא בלתי־הפיכה אחרי המלקות חוזר הלוקה לאיתנו, ואולי אף נמצא במעמד טוב יותר מקודם משום שהמלקות מן התורה הן תיקון ורפואה

מו מכות פ"א מ"ו (ועיי"ש בפיה"מ לרמב"ם) מד ואף אם המלקות נתנו בטעות הרי לא גרעו ממי שנוהג בסגופים של תשובה ותיקון הנפש. מח מגלה ז, ב (ועיי"ש שהמלקות מתקנות גם כריתות).

מג רש"י עה"פ ובמכות ב, ב ד"ה 'ומה הסוקל' (ועוד) ובריבוי מקומות בראשונים ובאחרונים. מד ראה ב"ק ד, ב ד"ה 'ועדים זוממין'. מה מכות ה, ב.

(כנודע בהקבלה המושגים הכנעה-הבדלה- המתקה והשתלשלות-התלבשות-השראה).

טעמים נוספים

בעל הכתב והקבלה עה"פ כותב טעם נוסף (המתאים במיוחד לשיטת הרמב"ם, כפי שהוא מציין):

ולפי שנאמנת המזימים איננה רק מצד אומדן הדעת, לכן הסברה נותנת שבאופן שימצא לנו אומדן דעת לנאמנת המזומים שאין יותר גדולה על אומדן הדעת לנאמנת המזימים, יכריע וא"ו, ולכה"פ יהיה שניהם שקולים, ואין לנאמנת כת זו יתרון על של חברתה, והנה כשכבר יצאה עדות כת הראשונה מן הכח אל הפועל, והוא שדנו הכ"ד את הנדון על פיהם והרגוהו, אשר העדים עצמם שהעידו עליו ישלחו ידיהם לפעול מעשה ההריגה, כי יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו, הנה בזה יש לנו אומדן דעת גדולה לנאמנות דבריהם, כי אם לא היו יודעים בכירור גמור אמתת עדותם, איך ירשיעו שני אנשים ויאשימו נפשם לעשות נבלה גדולה כזאת לשלוח יד באיש ולהמית מי שהוא חף ונקי מכל פשע, הנה מעשה ידי העדים בפעולה זאת תחזק לנו אומדן דעת על אמתות עדותם, כי כללא בידינו מעשה רב, עכ"פ אומדן הדעת שיש לנו ע"י המעשה לנאמנת המזומים היא שקולה נגד אומדן הדעת שיש לנו לנאמנת המזימים, והסברא נותנת שבהרגו אין נהרגין, וזה המעם מסתבר לשטת הרמב"ם דדוקא במיתה אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה, לא במטון ומלקות.

בהשראת דברי הרמב"ן, לפיהם ההריגה בפועל מבטלת את עונש העדים הזוממים מתוך ראית ההשגחה הפרטית, משום שאחרת ה' היה מציל את הנידון (ומתברר שהוא חייב) או מונע את הסנהדרין מלהכשל (בזכות צדקתם), אפשר להציע כיוון שלישי נוסף – העובדה שהעדים הצליחו בזממם מעידה שההשגחה העליונה

את עצם "גזרת הכתוב" (לה הוא קורא "גזרת השליט") להאמין דוקא לעדים האחרונים תולה הרמב"ן באמונה בהשגחה פרטית, לפיה הגיעו המזימים בזכות הנידון כדי להצילו ממות, אך אם בפועל הם לא הצליחו להצילו אות הוא כי הנידון נהרג בעונו ואין שוב סבה להאמין דוקא לעדים האחרונים.

ועוד שלא יתן ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי, כי המשפט לאלהים הוא ובקרב אלהים ישפוט והנה כל זה מעלה גדולה בשופטי ישראל, וההבטחה שהקב"ה מסכים על ידם ועמהם בדבר המשפט וזה טעם ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה', כי לפני ה' הם עומדים בבואם לפני הכהנים והשופטים, והוא ינחם בדרך אמת.

הכסף משנה מציע טעם נוסף^ט:

ואפשר לתת טעם לדברי רבינו דלא אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה אלא היכא דהרגו על פיהם משום דגדול עונשם מנשוא אין ראוי לתת להם מיתת ב"ד שתכפר עליהם אלא ראוי להניחם שיהיו נדונין אחר מיתה בעונשים נוראים דונמא לדבר נותן כל זרעו למולך שהוא פטור מה שאין לומר כן בהלקו ע"פ עדותם.

רק את שלשת הטעמים הללו ניתן לערוך בסדר של הכנעה-הבדלה-המתקה: טעם הכסף משנה, המגדיל מאד את עונשם של עדים זוממין שהנידון נהרג בעדותם, הוא הכנעה עצומה – העדים הם כה רשעים עד שאינם זכאים אפילו למיתת בית דין. טעמו הראשון של הרמב"ן, שהריגת הנידון היא בהשגחה פרטית, שהיא התלבשות ה' בפרטי המציאות, וטעמו השני, שעל הדיינים הצדיקים יש השראה אלקית שלא מאפשר להם לשגות, הן יחסית הבדלה והמתקה

מט בהמשך דבריו מביא הכסף משנה טעם כדברי הרמב"ן, ה'מקטין' את חומרת הדין ב"נהרג", אך טעמו הראשון (שבפנים) 'מגדיל' את החומרה, היינו שטעמיו הפוכים מן הקצה אל הקצה (ועצ"ע בהבנת הטעם שבפנים, בעצם ההגיון שבו ומדוע פשוט לו לחלק בכך בין מיתה ממלקות – ואולי יש לבאר לפי המבואר לעיל שבמלקות יש גם צד של עליו ללוקה – ואכמ"ל).

נ ראה הטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" עמ' מה ואילך; בעתה אחישנה פ"א. ובכ"מ.

הסברא שביצוע העונש בידיהם של העדים מעידה על אמונתם בצדקת דרכם ומחזקת את טענתם, היינו שאומרת שעיךר העזות דקדושה כאן שייכת להם, מתאימה לספירת הנצח, שפנימיותה בטחון פעיל ומבצע (והיא ענף החדס כאן, בו עצם ההצלחה היא סמן לצדקת הדרך). עיקר דברי הרמב"ם, שיש כאן גזרת הכתוב שלמעלה מטעם ודעת לגמרי, שייך להוד – מקום ההודאה במה שלמעלה מטעם ודעת (ההסבר של הרדב"ז, שהלימוד הוא מ"אחיו קיים", מבטא את הרגישות בהוד, בו נאמר "הודי נהפך עלי למשחית", לעצם הקיום, שבאה עם ההכרה שכל עוד האדם קיים יש סיכוי לרפואה ותיקון).

ההסבר שיש טעם לעונש רק כאשר "אחיו קיים" שייך להוד, בו ההודאה בצדקת הנידון, הרפואה (בסוד "בורא רפואות"^{נב} בהוד) והפיצוי "מדה כנגד מדה" (תכונת הוד המדהדה). עיקר דברי הרמב"ם

ההתחשבות בהרהורי התשובה של העדים מתאימה ליסוד, בו יש הרהורי תשובה של העדים על כך ששקרובגדו באמת^{נב}, שהיא פנימיות היסוד (ולכן גם מתאים לדון בו לפי האמת הפנימית, "דברים שבלב").

ההסבר שעונשם של העדים הזוממים שגרמו להריגת הנידון רב, ולא די להם במיתת בית דין, מתאים לספירת המלכות, בה יכול המלך להעניש שלא על פי דין תורה, כפי ראות עיניו, כדי לתקן את המציאות^{נד} (כרמוז גם בכך שראית הכסף משנה היא מדין המעביד כל זרעו למולך).

רמזי "כאשר זמם"

נחתום בכמה רמזים מופלאים:

נב פע"ח שער הק"ש פ"א.
 נג וראה הכתב והקבלה דברים ה, טז.
 נד רמב"ם הלכות מלכים פ"ג ה"י. וראה רדב"ז שהסביר כאן את דברי הרמב"ם שאין העדים הללו נענשים "מן הדין" של עדים זוממים, אך בית הדין יכולים לענוש אותם כפי הצורך על פי ראות עיניהם.

היתה בעזרם וגורמת להניח שהם צודקים וראוי להאמין להם (ולא לעדים האחרונים). כמובן, כל הטעמים המייחסים משקל להשגחה הפרטית ולדיני שמים מתאימים רק במקום העמוק בו דנים בדיני עדים זוממים, כפי שמוסבר כאן שוב ושוב.

ועוד הצעה המבוססת על בחינת כליות ולב המתאימה לדיני עדים זוממים: בכל דיני התורה, הנידונים בבית דין, אין משקל לתשובתו של החוטא – אחר שהוא חטא בעדים והתראה על בית דין להעניש אותו כפי מעשיו בעולם הזה, אף אם הוא עשה תשובה על חטאו. אמנם, ניתן לומר שבעדים זוממים הדין הוא שונה, ולהניח שדווקא לאחר ביצוע גזר הדין שוקט תוקף יצרם הרע של העדים שגרם להם לחטוא – הכעס על הזולת, או סבה אחרת – וביצוע הדין גורם להם להתחרט על מעשיהם (דבר שנכון בעיקר בעונש מות, כאשר הנידון שוב לא 'מגרה' את העדים לפגוע בו ושפך הדם שנעשה גורם ודאי להרהורי תשובה ממשיים אצל עדים יהודים שיש בהם ניצוץ של קדושה)^{נד}.

פרצוף הטעמים

עלו לנו שבעה טעמים – שרובם אינם מתאימים ללימוד הרגיל של 'נגלה', אלא רק לדינים המיוחדים של עדים זוממים – אותם אפשר להקביל לשבע מדות הלב:

שלושת הטעמים המתייחסים להשגחה הפרטית מכוונים כנגד החג"ת: הצלחת העדים הראשונים, המעידה על סיעתא דשמיא וגורמת לדון לכף זכות את העדים הראשונים, שייכת לחדס (קו הימין והזכות). ההנחה שהנידון היה רשע ולכן נהרג שייכת לספירת הגבורה (קו השמאל והחובה). צדקתם של הסנהדרין, הדנים באמת ובישר לפי דין תורה, שייכת לספירת התפארת (עמוד התורה והיושר).

נד וראה התייחסות לחרטה של העדים, החוזרים בהם בדיבורם, בפ"ח ה"ח.

סג – הכל כאן רומז לסוד השבירה והתיקון הנ"ל. אם מפתחים את הסדרה לשבעה איברים (כראוי לסדרה שמורכבת כולה מכפולות 7) – 7, 672, 1652, 4557, 6482, 8722 – הכל 25039, 7 בחזקת 3 פעמים **חכמה**, מקור סוד העדים הזוממים כנ"ל בארוכה.

הביטוי "כאשר זמם" מופיע עוד פעם אחת בתנ"ך, בפסוק "אף דבְּרֵי וְחֻקֵי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת עֲבָדַי הַגְּבִיָּאִים הַלֹּא הִשִּׁיגוּ אֶבְתִּיכֶם וַיָּשׁוּבוּ וַיֹּאמְרוּ פֶּאֶשֶׁר זָמַם הוּא' צְבָאוֹת לַעֲשׂוֹת לָנוּ פְּדֻרְכֵינוּ וְכִמְעַלְלֵינוּ כִּן עָשָׂה אֲתָנוּ"^{נח}. בביטוי המקביל לפסוק שלנו – "כאשר זמם הו' צבאות לעשות לנו" – יש **כד** אותיות (**כה** ר-**כד** אותיות הוא היחס בין "שמע ישראל הו' אלהינו הו' אחד"^{נט} ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"^ס), כך ששני הביטויים משלימים ל-**מט**, ז ברבוע, אותיות^{סא}. והנה, "**כאשר זמם הו' צבאות לעשות לנו**" עולה 2025, בדיוק **מה** ברבוע. כלומר, הביטוי בתורה הוא שלמות של שם התהו, **סג** (**סג** פעמים מילוי **סג**), והביטוי המקביל בנביא הוא שלמות של שם התיקון^{סב}, **מה** (**מה** פעמים **מה**)! שני הביטויים משלימים זה את זה לשלמות של 66 (**היה-הוה-יהיה**) ברבוע – עדות נוספת לקשר ההדוק ביניהם.

המלים העיקריות כאן בתורה הן "**ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו**" (שיש דיוקים בחז"ל בכל אחת מהן) – ביטוי שעולו כולו 2331, 63 פעמים 37, שבמושגי הקבלה היינו שם הו' במילוי **סג** (**יוד הי ואו הי**) פעמים חלק המילוי של שם **סג** (**יוד הי ואו הי**)^{נב}. בקבלת האריז"ל^{נב} שם **סג** הוא מקום שבירת הכלים, יסוד התהו והתיקון, המתבטא דווקא במציאות העדות הזוממים ובעדים המזימים אותם (כנ"ל בפרק א).

בכל הביטוי יש **כה** ("אחיו") אותיות, כך שנתן לצייר אותו כרבוע של 5 על 5 אותיות:

ו	ע	ש	י	ת
ם	ל	ו	כ	א
ש	ר	ז	מ	ם
ל	ע	ש	ו	ת
ל	א	ח	י	ו

האותיות באלכסון מימין לשמאל – **ו ל ז ו ו** – עולות 55 (משולש 10), כמו המלה האחרונה, "**לאחיו**" (ממנה לומדים שהדין חל כאשר "אחיו קיים", כנ"ל).

הנקודה האמצעית של הרבוע היא האות **ז** (עיקר המושג **זמם**). היא מוקפת באותיות **ל ו כ ר ם ע ש ו** העולות 672 (כפולת 7, 7 פעמים 96, "**סוד הו'**"). המקיף החיצוני הוא האותיות **ו ע ש י ת ם א ש ם ל ת ל א ח י ו** העולות 1652 (כפולת 7, 7 פעמים 236, סוד "שיעור קומה של יוצר בראשית"^{נב}). כשעושים סדרה משלשת המספרים – 7, 672, 1652 – הבסיס הוא 315, ז פעמים **מה**. שם הו' במילוי **מה** (**יוד הא ואו הא**) הוא הכח שמתקן את השבירה שהיתה בשם

נה 63 371 משלימים ל-1000, 10 ברבוע. המספרים הראשוניים מהם מורכב המספר כולו, 2331, הם 3, 7, 37, 3 הוא 3 כפול 3 כפול 7) 371 – העולים יחד 50 (שהוא "סוד" המספר), בסוד חמשים שערי בינה. נז ע"ח שערים ט"ו. נז מדרש "שיעור קומה".

נח זכריה א, ו.
נט דברים ו, ד.
ס פסחים נ, א.
סא כך שניתן לצייר כרבוע גם את שני הביטויים יחד:

ו	ע	ש	י	ת	ל
ז	כ	א	ש	ר	ז
ם	ל	ע	ש	ו	ת
א	ח	י	ו	כ	א
ר	ז	מ	ם	י	ה
ה	צ	ב	א	ו	ת
ע	ש	ו	ת	ל	ו

סב בתורה "כאשר זמם" ולא כאשר עשה", אורות מזימה) בלי כלים (עשיה) ובנביא "כאשר זמם... כן עשה", אורות בכלים, ודוק.

אבן עזרא

פרשת פקודי

חנוכת המשכן

התורה לא מפרשת מהו התאריך של ימי המילואים והיום השמיני וכן חנוכת הנשיאים. ויש בזה שתי שיטות עיקריות. השיטה הרווחת בחז"ל: ימי המילואים היו מכ"ג עד כ"ט באדר, היום השמיני הוא ראש חדש ניסן, ובו החלה גם חנוכת הנשיאים. בשבעת ימי המילואים כבר הוקם המשכן, אך בכל יום היה משה מעמידו ומפרקו ובראש ניסן העמידו ולא פרקו. וזהו "ביום כלות משה להקים את המשכן" – "אותו היום כלו הקמותיו".

שיטת ראב"ע בסדר הזמנים

ראב"ע רוצה לומר שבראש ניסן החלו שבעת ימי המילואים, בשמיני בניסן היה היום השמיני (ובו ירדה האש ומתו נדב ואביהוא), ואז החלה חנוכת הנשיאים.

ראב"ע נזהר מלחלוק על חז"ל "המעתיקים" (המעבירים את המסורת), ולכן מביא מקור לשיטתו: בפרשת פסח שני נאמר "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא", ונחלקו חז"ל מי היו: "רבי עקיבא אומר מישאל ואלצפן היו". ואומר ראב"ע: רבי עקיבא סובר שהיום השמיני הוא ח' בניסן, ולכן לא יכלו להטהר כי השביעי שלהם חל בערב פסח.

נעוץ סופן בתחילתן

בפשט הכתוב קשה להכריע כאחת הדעות,

ביום החדש הראשון בַּאֲהָד לַחֲדָשׁ תִּקְיִם אֶת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד.^א
מחלוקת הוא. וי"א, כי יום השמיני למלואים היה יום ר"ח ניסן. והוצרכו לומר, כי בשלשה ועשרים יום לאדר הקים משה את המשכן. והנה יום תחלת המלואים היה משה סותרו ובונה להרגיל הכהנים. ואמרו, כי השעיר שדרש משה והנה שורף, הוא שעיר ראש חדש. והנה צוה השם שיקים משה המשכן באחד לחדש הראשון ולא יסתרנו עד יום נסוע הארן. והנה מצאנו בספרי, כי מישאל ואלצפן היו הטמאים לנפש אדם, והנה יום שמיני למלואים הוא שמיני לחדש.

שיטת חז"ל בסדר הזמנים

חנוכת המשכן מפורשת בתורה בשלשה מקומות:

א. ימי המילואים בפרשת תצוה ובפרשת צו, ובפרשת שמיני מעשה היום השמיני שבסופו התגלה כבוד ה' בירידת האש, ואחר כך מעשה נדב ואביהוא. ב. הקמת המשכן בראש חדש ניסן בפרשתנו. ג. חנוכת הנשיאים בפרשת נשא "וַיְהִי בְּיוֹם כְּלוֹת מִשֶׁה לְהַקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן... וַיִּקְרְיֵבוּ נְשֵׂי־אֵי יִשְׂרָאֵל", תחילה העגלות והבקר לשאת את המשכן ואחר כך י"ב ימים של קרבנות הנשיאים.

נערך על ידי יוסף פלאי, לפי רשימת הרב אדר א' תשפ"ד.
א שמות מ, ב.

שכינה.

והנה לאחר גאולת פורים התחדש בנין הבית השני, בהנהגת עזרא ואנשי כנסת הגדולה, וחנוכת הבית היתה בחדש אדר (כמפורש בעזרא פ"ו), ולאחר מכן עשו את הפסח בזמנו (שם). נמצא ששוב נעוץ אדר בניסן. ויש מפרשים שגם בבית השלישי יהיו שבעת ימי המילואים מכ"ג אדר ואחר כך קרבנות מיוחדים בחדש ניסן ככתוב ביחזקאל^ד.

יש לדרוש גם את הכינוי "מעתיקים" לחז"ל. סוד 'עתיק יומין' היינו המדרגה התחתונה שבעליון המתלבשת במדרגה העליונה שבתחתון ('אריך אנפין') – והוא הוא סוד 'נעוץ סופן בתחילתן' (וראה עוד בהמשך).

חז"ל והצדוקים

קיימת השערה^ה שהצדוקים סברו להקריב את קרבנות המילואים בכל שנה בתחילת ניסן, ולכן היה חשוב לחז"ל לקבוע שימי המילואים היו באדר (בניגוד לצדוקים שלא קבלו פרשנות כזו שלכאורה נגד הפשט, כידוע שהקראים אחריהם לא קבלו זאת).

גם זה קשור למוסבר קודם בפנימיות: שיטת הצדוקים היא 'דבר חדש', הנהגה חדשה לפרש את התורה שבכתב (ב'פשט' כביכול) בלי מסורת התורה שבעל פה (כפי שמסרו חז"ל "המעתיקים") שגם היא ניתנה בסיני.

ובעומק יש לבאר לפי המושגים "השתלשלות התלבשות השראה". הצדוקים אווזים רק בתודעה של השתלשלות, תפיסה 'חד ממדי' שאינה מכירה במורכבות של ממדים ורבידים שונים (יש פשט ואין דרש). אך עיקר התורה הוא בסוד ההתלבשות, כאמונת חז"ל: ממד עליון פנימי-נסתר מלובש בתוך ממד תחתון חיצוני-גלוי (התלבשות המתחילה מ'עתיק יומין', סוד המעתיקים), וכך יש בתורה הרבה ממדים, פשט

ויש מקום גדול לשיטת ראב"ע. ויש להבין מדוע חז"ל (בכל המקומות, מלבד רבי עקיבא) העמידו דבריהם בתוקף שראש חדש ניסן הוא היום השמיני והוא הראשון לקרבנות הנשיאים. וודאי יש גם טעם פנימי לשיטות השונות.

בפשטות אפשר לומר: אם שבעת ימי המילואים והיום השמיני חלים בניסן, הדבר עלול לפגוע בהכנות לפסח. ואע"פ שימי המילואים לא נוהגים לדורות, יש רושם שלהם בכל שנה ושנה (כמו חנוכת הנשיאים שיש ממנה רושם לדורות, ומטעם זה אין אומרים תחנון בחדש ניסן).

אך העיקר נראה בפנימיות: לפי ראב"ע, המשכן הוא גילוי אור חדש שלא היה קודם לכן, ולכן הקמת המשכן ועבודתו מתחילה "בשנה השניה". יציאת מצרים החלה בראש חדש ניסן "החדש הזה לכם ראש חדשים", אחר כך היציאה עצמה בפסח, ואחר כך מתן תורה בשבועות (תכלית יציאת מצרים), וכל זה בשנה הראשונה אך הקמת המשכן החלה בניסן בשנה השניה. אבל לפי חז"ל הקמת המשכן החלה בשנה הראשונה ליציאת מצרים, בסוף חדש אדר, "נעוץ סופן בתחילתן", המשך ל"נגלה עליהם" ביציאת מצרים וגילוי השכינה בהר סיני. חיבור ההנהגה הראשונה של יציאת מצרים עם ההנהגה החדשה של המשכן.

בכלל, סמיכות אדר וניסן היא "מסמך גאולה לגאולה"^ו, גאולת פורים "אתחלתא דגאולה"^ז לגאולה השלמה של ניסן ופסח. גאולת פורים מוסתרת בדרך הטבע ("הסתר אסתיר פני" ושם ה' לא כתוב במגילה) וגאולת ניסן "נסי נסים" גלויים, וצריך לסמוך-לחבר את שתי הגאולות, "נעוץ סופן" ["אסתר סוף כל הנסים" בחדש האחרון] בתחילתן". וכן ימי המילואים בסוף אדר סמוכים ליום השמיני וחנוכת הנשיאים בחדש ניסן. בימי המילואים לא שרתה שכינה, כמו גאולת פורים הנסתרת, ובחדש ניסן שרתה

ד יחזקאל מה, ושם בפירוש המלבי"ם פס' יח.

ה ראה מאמרו של הרב אלחנן סמט 'שבעת ימי המילואים והיום השמיני - מהו תאריכם' (נמצא ברשת).

ב מגילה ו, ב.

ג וראה בהרחבה בשיעור זה בגליון הנוכחי.

מדובר כאן בקדושה ובצדיקים גמורים), לפי הסדר המבואר בקבלה שתחילה האור העליון יורד מלמעלה למטה בדרך "מטי ולא מטי", "נוגע ואינו נוגע". האור מגיע־נוגע במציאות התחתונה, אך אינו מתלבש בה ומיד חוזר למקורו, וכן הלאה. אין כאן נפילה כלל, אלא כדפק הנשימה (שאיפה, מטי. נשיפה, לא מטי), וכעבודת אברהם "הלוך ונסע הנגבה", התקדמות תמידית בדרך נסיעה ומנוחה. כך הקמת המשכן היתה תחילה בדרך העמדה ופירוק, "מטי [העמדה] ולא מטי [פירוק]", עד שביום השמיני נשלם עולם התיקון בהתלבשות גמורה, עמד ולא פורק. השלב של מטי ולא מטי הוא בחדש אדר, לשון אדרת, לבוש, התלבשות המסתיימת רק בתחילת חדש ניסן. ואז, כאשר נשלמת ההתלבשות, מגיעה ההשראה, "ויכס הענן את אהל מועד".

שלשת הפירושים הם כנגד רשע־בינוני־צדיק, הכנעה־הבדלה־המתקה. הפירוש הראשון הוא הכנעה (חש, שתיקה), הכרה שכל מה שעושה משה כעת הוא בחינת תהו, כמו הרשע החוזר ונופל (רשעים מלאים חרטות). הפירוש השני הוא בחינת הבדלה (מל מלשון מילה), כאשר גם הצדיק נופל לעתים לדרגת בינוני (כמו שמבאר אדה"ד ב'חינוך קטן'). והפירוש השלישי בחינת המתקה, עבודת הצדיק הגמור ההולך ונוסע בקדושה. **מטי ולא מטי** ר"ת **מום**, שם קדוש (האחרון בע"ב שמות).

וכן יש לומר ששלשת הפירושים הם כנגד שלש הדעות בסדר ההעמדה והפירוק: מפורק חצי יום ועומד מעט, כנגד מיתת המלכים (המצליחים למלוך לזמן קצר); כמה שעות בכל פעם, "שבע יפול צדיק וקם"; עומד רוב היום ומפורק רגע אחד, "מטי ולא מטי".

ודרש ורמזו וסוד, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, תקנות חכמים חדשות המלבישות את התורה ה'עתיקה', עד ש"נעוץ סופן בתחילתן" (העליון ביותר בתחתון ביותר). אכן, על גבי ההתלבשות מגיע סוד ההשראה, והוא סוד "תורתו של משיח".

הקימו ופרקו

אחת הנקודות 'המיוחדות' בדברי חז"ל (כמו שטען ראב"ע בראיה הראשונה לשיטתו) היא מה שבכל שבעת ימי המילואים היה משה מעמיד ומפרק את המשכן. והרמב"ן מביא שלש דעות בזה: א. הפירוק היה פעם אחת ביום לרגע אחד (מפרקו ומיד חוזר ומקימו); ב. פעמיים ביום מעמידו ומפרקו, אחת בבקר ואחת בערב; ג. שלש פעמים, לתמיד של שחר, למילואים ולתמיד של ערב. וכל זה נראה מופלא.

בפשט, טעם הדבר הוא כדברי הרמב"ן "להרגיל הלויים במעשהו... או היה להכתיר היום בעטרה הזו [שתהיה עטרה מיוחדת ליום השמיני]". ועדיין הדבר אומר דרשני. נראה כביכול כל שבעת הימים 'לא מצליחים' להעמיד את המשכן בהקמה גמורה עד ראש חדש ניסן. כל זה יובן על פי פנימיות בכמה דרכים: בקבלה מבואר¹ ששבעת הימים שהיה משה מעמיד ומפרק הם בסוד שבעה מלכי התהו של עולם התהו, בהם נאמר "וימלך וימת" (שבירת הכלים), והעמדת היום השמיני היא סוד עולם התיקון, המלך השמיני (הדר) שלא מת. ועוד יש לפרש² שזהו על דרך "שבע יפול צדק וקם", עד שמתקיים "כי נפלת קמתי". ויותר נראה, קרוב לפשוטו של מקרא (שהכל

1 לקו"ת לאר"י פרשת שמיני.

2 ראה אמרי אמת פרשת תצוה תרצ"ב, ובכ"מ בספרו.

הסיפור החסידי

רבי יצחק אייזיק מקאליב | גיור ניגונים וקפיצת הדרך

רבי יצחק אייזיק טויב מקאליב נולד בשנת תקי"א לאביו ר' יחזקאל, שהיה סוחר וחוכר שדות. מסופר כי כבר בנערותו התבלט הנער יצחק אייזיק בין חבריו ונחשב בעיני יהודי קהילתו כעילוי, למדן ושקדן. נפשו הגבוהה נשאה אותו להתבודד ימים ושבעות בשדות, והוא עסק ברעיית צאן; אך לבסוף נדד למרחקים עד שהגיע אל ר' שמואל שמלקה מניקלשבורג וממנו אל ר' אלימלך מליז'נסק. לפי גרסאות אחרות, רבי ליב שרה'ס, תלמידו של הבעל שם טוב, הרגיש ממעמקי רוסיה שבהונגריה חי נער בעל "נשמה גבוהה וקדושה מהיכל השירה והזימרה", והגיע לסרנץ' בקפיצת הדרך על מנת לאסוף את יצחק אייזיק, שהיה לפי גרסה זו יתום לבוש קרעים שרעה אווזים לפרנסתו. רבי לייב שכנע את אמו למסרו לידיו, והביא אותו לר' שמלקה מניקלשבורג. בערך משנת תקמ"ב ישב כרב ואדמו"ר בקאליב, והשפעתו הייתה גדולה. במכתב מן החת"ס סופר בעקבות היתר עגונה, כינה אותו: "צדיק ונשגב חסידא ופרישא". רבי אייזיק נחשב לאדמו"ר החסידי הראשון שישב באופן קבוע בלב הונגריה. הוא נפטר בז' באדר תקפ"א. בנו ר' משה חיים המשיך את האדמורו"ת אחריו בעיירה רודזול בגליציה.

את ניגונו. אך הוא לא ידע לשוררו, כי נשכח ממנו הניגון לגמרי. אז אמר רבינו זי"ע למקורביו, שניגון זה שוררו ישראל על נהרות בבל. על ניגון זה סיפר הרה"ק מרוזבוב: בליל שבת אחד ראיתי את הדברי חיים מצאנז שנמל את הכוס לקדש, והחל לזמר בדבקות נפלאה את המילים "שבת קודש, שבת קודש" בניגונו של הרבי מקאליב. כך עמד וזימר שעות ארוכות, עד שכבו הנרות וכמעט האיר היום. כשנתעורר ונודע לו שעברו כמה שעות, אמר בתמיהה: הלא הייתי סבור שעברה רק דקה אחת...

[נפלאות הצדיקים]

במשך תקופה ארוכה היה נוהג הצדיק, מדי יום שישי, להגיע בלוויית משמשו למבול במקוה. אך המשמש שם לב, שהאזור בו נמצא בית הטבילה אינו מוכר לו כלל! באחת הפעמים גמר אומר אותו משב"ק כי במקום לשוב לביתו בלוויית הצדיק

היו נפלאים דרכיו של הרה"ק מקאליב, בניגוני חול אשר שמע מפי רועים והכניסם אל הקדושה. פעם אחת שמע מפי רועה צאן, איך שהוא מנגן בחליל שלו ניגון מלא רגש: "וואלד וואלד ווי גרויס ביזט דו, [=שדה שדה, כמה גדול אתה וכו']"... וכשהגיעה השירה הזאת לאזניו, ניגש אל הרועה, והושיט לו מטבע, ובקשו שיואל לשורר את הניגון פעם שנית, וכאשר סיים הרועה לנגן זאת, זרק רבינו זי"ע את עצמו על הקרקע והתחיל לשורר בלב מלא רגש ונענעוים בניגונו של הרועה אבל בנוסח שונה: "גלות גלות ווי גרויס ביזט דו [=כמה ארוכה את], שכינה הקדושה ווי ווייט ביזט דו [=כמה רחוקה את], ווען מען וואלט דעם גלות אוועק גענומען [=אילו היו מסירים את הגלות], וואלמן מיר זיך אינאיינעם צוזאמען געקומען [=היינו מתאחדים כולנו יחד]..."

לאחר מכן, ציווה הרה"ק להרועה שישורר שוב

במודעות שלמה למשמעות התהליך ובקבלה מרצון של עול מלכות שמיים.

כל המתואר כאן מעלה תמונה של שינוי עמוק, אבל הדרגתי. האדם הוא אותו אדם, הניגון אותו ניגון, אך הוא משתנה באופן מודע ומדורג עד למהפך המלא. כך מובנת ההלכה, כי בנים שנולדו לגר בגויותו פוטרם אותו מפריה ורביה. אף ש"גר שנתגייר כקטן שנולד", ולכאורה לא קיים את המצווה, ישנו קשר סמוי למקומו הקודם שמכוחו הם נחשבים בניו.

לעומת זאת, בקפיצת הדרך, מסבירים חז"ל כי האדם אינו זו ממקומו! הדרך היא הקופצת, כלומר מתכווצת תחתיו (מלשון "יד קפוצה", מקופלת ומכווצת). זהו שינוי פתאומי, של אדם המוצא את עצמו במקום שונה לחלוטין, בלי שום יכולת לשחזר כיצד הגיע לכאן. המקבילה ההלכתית לכך, היא עבד שנשתחרר: השחרור יכול להתבצע בבת אחת וללא הסכמתו, וגם בניו שנולדו לו בעבודתו אינם נחשבים בניו כלל. על פי הרוגאטשובער, ההבדל בין הגר והעבד נובע מכך ש"כל משתנה מתחלק". כשישנו תהליך של שינוי, בהכרח ישנו גם שלב בו המשתנה נעשה חצוי בין מקומו הקודם למקום אליו הוא עובר. כלל זה נכון לגבי הגר, העושה את התהליך מדעתו, אך העבד חווה מעין "דילוג קוואנטי" – בו בין שלב לשלב שורר אין מוחלט.

שתי הדרכים הללו מאפיינות מאוד בעלי תשובה שונים: יש מי שתשובתו נעשתה בהדרגה, עם משא ומתן פנימי ממושך. בעל תשובה כזה לא מאבד את זכרונו, וגם זיקתו הנפשית לעבר נשמרת. אך בעל תשובה פתאומי מרגיש כי "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים". בעל תשובה זה הוא בסוד מעשה מרכבה, הבטל לה' לגמרי (בעוד בעל התשובה הראשון הוא בסוד מעשה בראשית). כאשר מגלים את ה' ותורתו, וברגעא חדא משתנים מן הקצה אל הקצה, ניתן לשכוח את העבר ולהיות ממש כקטן שנולד, השוכח לגמרי את גלגוליו הקודמים.

יתעכב קצת במקום כדי להכיר את האזור. לאחר בירור קצר נודע לו לתדהמתו כי נמצא הוא בעיה"ק צפת ובית הטבילה הוא לא אחר מאשר מקווה האריז"ל! כעת התברר לו כי סקרנותו עלתה לו ביוקר והוא נאלץ לשבות במקום למשך שבוע עד לביקור הבא של רבי יצחק אייזיק,

כ"ק האדמו"ר רבי אברהם מסלונים בעל "בית אברהם" סיפר כי זכור לו בילדותו שאנשי ק"ק צפת היו מזכירים את המקרה אודות "ההונגרי" שנחת פתאום ונאלץ לשאול מלית ותפילין, ביגוד וכדומה... [הרב בן ציון גרוסמן]

בסיפור הראשון שהבאנו, מבצע הרבי מקאל"ב "גיר" של ניגון עממי. בשני, הוא עובר ממקום למקום באופן של קפיצת הדרך. האם יש משהו משותף לשניהם?

השאלה הזו עשויה להישמע מוזרה, אך למעשה, יש כאן מנחה משותף חשוב – השופך אור גם על ההבדלים הבולטים שביניהם, ומהווה השראה לחיי כל אחד מאיתנו. המכנה המשותף הזה, הוא תהליך של מעבר: הניגון 'עובר דירה' מהיכלות הקליפה להיכלות הקודש, והמשמש הסקרו מוצא את עצמו מבלה שבוע שלם בצפת הרחוקה. שני המעברים הללו הם דוגמה מייצגת לתהליכים של שינוי, בהם אנחנו מוצאים את עצמנו במקום אחר מזה שהתחלנו בו. כדי להבין מה הם, נתחיל מן הניגון:

העברת ניגון (או כל חכמה אחרת) אל הקדושה, מכונה בפינו "גיר" ולא בכדי. כדי להפוך ניגון לקדוש יש צורך ביותר מאשר החלטה להשתמש בו בהקשר מסוים: ממש כמו גר, הוא צריך 'לשנות את שמו' – מ"וואלד וואלד" ל"גלות גלות"; הוא צריך "בית דין" – צדיק שייגיד אותו; וכל זאת מתבסס על ניצוץ יהודי שכבר היה קיים בו מלכתחילה (כידוע הדיוק בלשון חז"ל האומרים "גר שנתגייר" ולא "גוי שנתגייר", כלומר שמעודו נועד לכך). כשמדובר בגר של ממש, בשר ודם, יש צורך גם

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מכתב ניחומים

לבני משפחתו של ר' טוביה כ"ץ ע"ה – האלמנה והילדים וכל שאר בני המשפחה הנכבדה, את טוביה ע"ה הכרתי כבר לפני שנים רבות, ותמיד שמחתי להתחמם ממאור הפנים שלו, שהביע אהבת ישראל אמתית. זכיתי כמה וכמה פעמים לבקר בסטודיו שלו, הוא הראה לי את מעשי ידיו תוך הסברים מאליפים על תוכנם הפנימי. את הפסוק "אין צוד כאלהינו" דרשו חז"ל "אין צ'יך כאלקינו, שצד צורה בתוך צורה", נפש חיה ממש בתוך גוף. טוביה השתדל להתדמות לקונו, ככל שבשר ודם מסוגל – הוא עסק בציור, ובהחלט היה ניכר שבתוך ציוריו יש צורה רוחנית, רעיון פנימי, בתוך הצורה החיצונית הנראית לעין.

טוביה שילב בדרך התשובה שלו את עבודת הפרט עם עבודת הכלל, ועסק בתיקון האמנות החזותית, המיוחד לדור הגאולה ומהווה הכנה לבנין בית המקדש. ואכן, הוא הסתלק בפרשיות המתארות את מלאכת המשכן על ידי

אמנים חכמי-לב.

גם למעלה טוביה ממשיך לצייר, ואותם ציורים של ימות המשיח יאירו מלמעלה למטה בלבבות רבים, ויעוררו אותם לשוב ולהתחבר עם היעוד הפרטי והיעוד הכללי של עם הנצח.

טוביה, שכל ימיו ברך את ישראל באהבה, ממשיך להביט בעין טובה ולהשפיע ברכה לעם ישראל בכלל ולבני המשפחה בפרט, הוא משתתף בכל השמחות ושמה בהמשך של דרכו גם בעלמא דין.

המקום ינחם אתכם בתוך כל שארי אבלי ציון וירושלים, וכפי שנהג להוסיף הרבי מליובאוויטש – ומכאן ולהבא אך טוב וחסד ימצא אתכם כל הימים.

מתח בין שליחויות

ברוך ה' אנחנו נשואים באושר, אך תחום השליחות של בעלי ושלי הוא שונה – שליחות אחת היא חינוכית, שמטבע הדברים היא מקומית ומסודרת יותר, ושליחות שניה היא של קירוב במקומות רחוקים דווקא. אני מרגישה שיש מתח מתמיד בין שתי השליחויות,

שלעתים, אף באות זו על חשבון זו. לזה מצטרפים גם הקשיים הכלכליים שמכבידים עלינו. כל הנ"ל גובה ממני מחיר גבוה – אני לא מרגישה שמחה... אודה לעצה ולברכה.

מענה:

כתוב "עבדו את ה' בשמחה" – מכאן מובן שלהיות בשמחה זו עבודה, עבודת הנפש, וגם מובן שעיקר השמחה היא בעבודת השי"ת. הרבי מסביר שיש גם 'שמחה בטהרתה' ללא שום סיבה ושעלינו לשמוח בשמחה זו. במיוחד מי שזוכה להיות שליח של הרבי צריך לשמוח מאד ולהודות להשי"ת שזכה להיות שליח של ראש בני ישראל, **שליח** בגימטריא **שמח**, כנודע.

סך הכל, יש לך הרבה הרבה סיבות טובות להיות שמחה, יש לך בעל טוב ואתם עוסקים גם בחינוך ילדי ישראל וגם בהפצת המעינות חוצה.

בעיני כלכלה כתוב "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך", ובטח ה' יעזור לו בזה ולכם יהיה רק טוב בגשמיות וברוחניות.

עליך לתכנת את הראש והנשמה שלך 'לרקוד על שתי

אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

מכונת זמן!

הוא רק שכח פרט אחד קטן: שאותו מנהיג דגול גם נולד בחדש זה... כן הוא הסברם של חז"ל בגמרא. אבל רגע, מה זה עוזר לי? נכון שמשה גם נולד באדר, אבל מה התרחש קודם – הלדה או הפטיירה? תארו לכם שבסוף הסעודה מביאים לכם מנה אחרונה מקלקלת. איזה טעם נשאר בפה? הטעם המר... אז אם הסתלקותו של משה רבינו ארעה מאה ועשרים שנה לאחר לידתו – נותרנו בחדש אדר עם טעם מר בפה. אז אולי צדק המון הרשע בשמחתו?

מה אכזה מצדו?

"ילד, מה אתה רוצה לעשות כשתהיה גדול?". מכירים את השאלה

שלום ילדים!

מחר, ביום ז אדר, יחול **יום הלולתו של משה רבינו!** למה אני קורא ליום זה 'הלולא' ולא יום ההסתלקות? כי ההסתלקות של צדיק היא סוג של חתונה, יום בו חוזרת נשמתו ומתאחדת עם שרשה. אבל אצל משה רבינו יש סבה נוספת: הוא לא רק הסתלק ביום זה אלא גם נולד בו, ולכן זהו ז עוד סבה לחגיגה ולהלול ביום זה.

מי שפספס נקדה זו היה... המון הרשע. בשעה שערך את הגורל לבחירת המועד להשמדת עם ישראל שמח מאוד באשר נפל הפור על חדש אדר. יום שבו עזב מנהיג היהודים את השטח? מעלה! יום 'סגלה' להרע להם.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

שתבשרו תמיד רק בשורות טובות ומשמחות – אשריכם ומה טוב חלקכם!

השליחות החשובה לקרב לב ישראל לאבינו שבשמים וגם השליחות החינוכית.

החתונות' (כל חתונה היא שמחה מאד ומכל חתונה יש פירות רבים מתוקים) – גם

אתם חושבים ילדים? היתה שמחה!".
 אז הנה הכביש הדו-סטרי: הילדים
 רוצים להיות מבגרים והמבגרים
 מתענגים על זכרונות הילדות. העבר
 מחפש את העתיד, ואלו העתיד חוזר
 לעבר.

קד'אפ וְאֶחָרָה פִּיכּוֹנָת לָא

למה אני מספר לכם על הכביש הזה
 דוקא היום? כי נשמתו של משה רבינו
 קשורה בדיוק לנסיעה בו. תארו לעצמכם
 שאפשר היה לנסע בזמן. אתם לובשים
 חליפה מתאימה, נכנסים לתוך מכונת
 זמן משוכללת, בוחרים בלוח הבקרה
 בין האפשרויות הבאות: "קדימה בזמן"
 או "אחורה בזמן". בשלב השני אתם
 מחליטים כמה שנים אתם רוצים לנוע,
 קדימה או אחורה, ו...הופ – אתם שם!
 מה אתם אומרים: יש כזו מכונה? אז
 לפני שביא המבגר הראשון ויצגו לכם
 את ההתלהבות ("שטויות, אין דבר
 כזה"), אני רוצה לספר לכם על נשמות
 מיחדות במינן – נשמות הצדיקים
 הגדולים. הנשמות הגדולות נוסעות
 בזמן. הן יכולות לנסע אחורה בזמן,
 ללדה, לגלגול קודם ועד לשרש הנשמה
 לפני שירדה אל העולם, אל תוך הגוף
 הנשמי. הן גם מסגלות לנסע קדימה,
 אל הגאולה השלמה. איך? כי "במקום
 מחשבתו של אדם – שם הוא נמצא
 כלו", כך למד אותנו מורנו הבעל שם
 טוב הקדוש.

הזו? כל מבגר שמנסה לפתח בשיחה
 עם ילדים מנסה את הכוון הזה. אני,
 אישית, לא כל כך אוהב אותה. מה, אני
 יכול לדעת מעכשו מה יהיה אתי?! אבל
 דבר אחד ברור לי: אני רוצה להיות גדול.
 אני חושב שרוב הילדים חושבים כמוני.
 בגן רצינו לעלות ל'מכינה'. במכינה
 כבר חלמנו על פתה א. כשהתחלנו
 ללמד בבית הספר הבטנו בהערצה על
 ילדי פתה ו הענקיים, ובכיתה ו אנו
 כבר מדמינים את עצמנו עם הבוגרים,
 תלמידי חטיבת הבינים של פתות ז-ח.
 האמת שגם אותם שמעתי מתלחששים
 בהערצה על בחורי הישיבה, ועוד רגע
 יספרו לי שבישיבה חולמים כבר על...
 אז אני כבר מבין את העקרון.

מעניין מאוד, אבל דוקא מהמבגרים
 שאני מכיר עולה מנגינה קצת שונה.
 "איייי, פעם היו זמנים...", אני שומע
 את סבתא מסלסלת בערגה ממושכה
 על פרסת הסלון. זהו הפזמון הקבוע
 שחותם את מה שנקרא אצלנו 'ספורי
 סבתא'. סבתא אוהבת לספר לנו
 על ילדותה בחוץ לארץ, על עליית
 המשפחה לארץ במסירות נפש, על
 קשיי ההתאקלמות והנסיונות הרבים
 שעברו בה. "היום הילדים מפנקים",
 היא מסבירה, "פעם חשמל לא היה
 לנו. מקפוא! בלוקים של קרח בארונות
 קטנה. זה מה שהיה לנו". הספורים
 שלה תמיד מרתקים, ואת המשפט
 המסכם אנו כבר יודעים בעל פה: "ומה

גאלה! אנו חיים את העתיד!

כעת נחזר להמן הרשע ולשמחתו המטעית. נכון, משה רבינו הסתלק באדר שנים רבות לאחר שנולד בו. אבל המן הוא גוי, עם ראש של גוי, שתקוע במקום. אצלו העבר – עבר, וזהו. אבל אצל משה רבינו הלדה מעולם לא הסתיימה. משה רבינו נולד בכל רגע מחדש, כי אצלו המסע מההנה אל העבר הוא חלק מהספור. נכון, הוא הסתלק, אבל מיד אחר כך הוא חוזר לעבר ונולד מחדש...

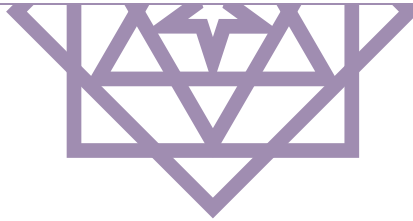
נכון שבלי רמז טוב אי אפשר לסיים? הנה: **משה רבינו** (=613) עולה בגימטריא... **מכונת זמן!**

שנזכה להמתיק את העבר ולחיות עתיד!
?

דעתן את פארה, דחיות פלתי

משה רבינו לא משאיר את התכונה הזו לעצמו. הרי "ועמך כלם צדיקים", ובכל יהודי יש ניצוץ קטן מנשמת משה רבינו. למשל, אם יהודי עבר חס ושלום על רצון ה' ועשה עברה – הוא יכול לחזור אחורה בזמן! הוא יכול לשוב בתשובה ואותו החטא יהפך לזכות! פגעתי בחבר והעלבתי אותו? כעת, לאחר שהתפיסנו, בכל רגע שאני נזכר במעשה אני מתמלא שוב בבושה. נעשה לי חשק גדול יותר לפייס אותו ולהתחבר אתו מחדש. הפגיעה הופכת לפגישה! אז הנה, נסעתי אחורה בזמן והברשתי את העבר...

ובכוון ההפוך. כל מעשה טוב שאנו עושים פאן ועכשו מעיף אותנו קדימה, אל עולם מתקן יותר, אל עולם של

האם הערב־רב שולט עלינו? מי שער למצב

הציבורי נמצא היום בתחושה מורכבת ואף מבלבלת: מחד מרגישים את לב ישראל הערני והחי, את התעוררות האמונה, האחדות ומסירות הנפש. מאידך, נדמה שההנהגה הציבורית לגווניה לא למדה דבר, והיא פועלת במנותק מאמונת ישראל ומהדרכות התורה. במצב הזה יש מי שרוצה לומר – ואף למצוא לכך אסמכתאות בפנימיות התורה – שכנראה ה"עמך" שייך באמת לעם ישראל, אך השלטון שייך לערב־רב שהתערב בנו והשתלט עלינו.

אכן, תורת החסידות מלמדת אותנו כי זיהוי הערב־רב עם אנשים מסוימים בתוך העם הוא טעות בשיקול הדעת ביחס למציאות וחוסר הבנה של פנימיות התורה (שבלימודה נדרשת זהירות יתרה מהגשמה, היינו מהבנה פשוטה ו'מגושמת'). הערב־רב הוא מציאות פנימית שנתערבה בכל אחד מאתנו, והוא בא לידי ביטוי בדיוק בנקודה זו – טעות בשיקול הדעת (והרמז: **ערב־רב** בגימטריא **דעת**)! תיקון שיקול הדעת הוא ההטיה לימין, המבט בעין טובה וההכרעה לכף זכות. דווקא ראיית הטוב שבזולת, כולל במנהיגים שאינם נוהגים כשורה, בלי להשלים עם החסרונות במציאות, היא שתאפשר בסופו של דבר את התיקון האמתי – החלפת המנהיגות וכינון מלכות ישראל על פי תורה.

השיעור העיקרי בגליון השבוע עוסק בנושאים עדינים ורגישים – תיקון הציונות ובירור מושג הערב־רב – ומדגים כיצד יש להתבונן במבט חסידי עמוק ומורכב על נושאים אלו, הכל במגמה "למסמך גאולה לגאולה", לעבור ממצבים התחלתיים של גאולה־בתוך־גלות של נסי אדר אל הגאולה האמתית והשלמה של נסי ניסן.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר